

Hof van Cassatie van België

Arrest

I

Nr. S.22.0022.N

AG INSURANCE nv, met zetel te 1000 Brussel, Emile Jacqmainlaan 53,
ingeschreven bij de KBO onder het nummer 0404.494.849,

eiseres,

vertegenwoordigd door mr. Willy van Eeckhoutte, advocaat bij het Hof van
Cassatie, met kantoor te 9051 Gent, Drie Koningenstraat 3, waar de eiseres
woonplaats kiest,

tegen

1. **R.V.H.**,

eerste verweerder,

vertegenwoordigd door mr. Johan Verbist, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 2000 Antwerpen, Amerikalei 187/302, waar de eerste verweerder woonplaats kiest,

2. **SERIS SECURITY nv**, met zetel te 1831 Machelen, Telecomlaan 8, ingeschreven bij de KBO onder het nummer 0404.770.607, tweede verweerder.

II

Nr. S.22.0023.N

INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN (afgekort IGVM), met zetel te 1060 Sint-Gillis, Victor Hortaplein 40, ingeschreven bij de KBO onder het nummer 0873.091.753, eiser,

vertegenwoordigd door mr. Caroline De Baets, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 1150 Brussel, Laurierlaan 1, waar de eiser woonplaats kiest,

tegen

1. **AG INSURANCE nv**, voornoemd, eerste verweerder,

vertegenwoordigd door mr. Willy van Eeckhoutte, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 9051 Gent, Drie Koningenstraat 3, waar de eerste verweerder woonplaats kiest,

2. **SERIS SECURITY nv**, voornoemd, tweede verweerder,

vertegenwoordigd door mr. Patricia Vanlersberghe, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 1000 Brussel, Koloniënstraat 11, waar de tweede verweerster woonplaats kiest.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

De beide cassatieberoepen zijn gericht tegen het arrest van het arbeidshof te Brussel van 4 januari 2022.

Advocaat-generaal Henri Vanderlinden heeft op 13 maart 2025 een schriftelijke conclusie neergelegd.

Sectievoorzitter Koen Mestdagh heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Henri Vanderlinden heeft geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDELEN

In de zaak S.22.0022.N voert de eiseres in haar verzoekschrift dat aan dit arrest is gehecht, twee middelen aan.

In de zaak S.22.0023.N voert de eiser in zijn verzoekschrift dat aan dit arrest is gehecht, twee middelen aan.

III. BESLISSING VAN HET HOF

Beoordeling

A. Voeging

1. De beide cassatieberoepen zijn gericht tegen hetzelfde arrest, zodat zij dienen te worden gevoegd.

B. Zaak S.22.0022.N

Eerste middel

Eerste onderdeel in zijn geheel

2. Het recht op uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid, vastgelegd in een groepsverzekeringsovereenkomst gesloten door een werkgever ten voordele van de werknemers, is geen bij het sluiten van die groepsverzekeringsovereenkomst definitief vastgesteld recht, maar, zolang de uitkeringen verschuldigd zijn, een toekomstig gevolg van het sluiten van die overeenkomst.

Het onderdeel dat in zijn beide subonderdelen ervan uitgaat dat de uit een door de werkgever gesloten groepsverzekeringsovereenkomst, die voorziet in de betaling van aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, voortvloeiende rechten onherroepelijk zijn vastgesteld op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst, berust op een onjuiste rechtsopvatting en faalt mitsdien naar recht.

Tweede onderdeel

3. Krachtens artikel 14 van het koninklijk besluit nr. 40 van 24 oktober 1967 betreffende de vrouwenarbeid, dat in werking trad op 6 november 1967 en werd opgeheven op 8 april 1971, kan elke werkneemster, overeenkomstig artikel 119 van het verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, goedgekeurd bij wet van 2 december 1957, bij het bevoegde rechtscollege een vordering instellen om het beginsel van gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers te doen toepassen.

Dat wetsartikel had tot doel elke werkneemster een subjectief recht op de toepassing van het beginsel van gelijke beloning toe te kennen, overeenkomstig de interpretatie die het Hof van Justitie aan artikel 119 EEG-Verdrag geeft.

Met ingang van 8 april 1971 werd dit subjectief recht uitgebreid tot mannelijke werknemers bij artikel 47*bis* Loonbeschermingswet, dat met ingang van 1 juli 2011 bij artikel 10 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek werd vernummerd tot artikel 47*ter*.

4. In het arrest BILKA-KAUFHAUS nr. C-170/84 van 13 mei 1986 oordeelde het Hof van Justitie dat een bedrijfspensioenregeling geen rechtstreeks bij de wet geregeld en als dusdanig buiten de werkingssfeer van artikel 119 vallend stelsel van sociale zekerheid is en dat de uitkeringen aan de werknemers op grond van dergelijke regeling zijn aan te merken als een door de werkgever aan de werknemer uit hoofde van zijn dienstbetrekking betaald voordeel in de zin van artikel 119, tweede alinea, EEG-Verdrag.

In het arrest BARBER nr. 262/88 van 17 mei 1990 (ro. 28-32) oordeelde het Hof van Justitie dat artikel 119 EEG-Verdrag elke discriminatie tussen mannelijke en vrouwelijke werknemers op het gebied van de beloning verbiedt, ongeacht het stelsel waarvan deze ongelijkheid het gevolg is, zodat de vaststelling van een naar geslacht verschillende leeftijd voor pensioenen die worden betaald in het kader van een vervangende regeling, in strijd is met artikel 119 EEG-Verdrag, zelfs indien het verschil in pensioengerechtigde leeftijd voor mannen en vrouwen is gebaseerd op het in de nationale wettelijke regeling voorziene verschil.

In het arrest FISSCHER nr. C-128/93 van 28 september 1994 (ro. 33) oordeelde het Hof van Justitie: *“Aangezien de beheerders van een pensioenregeling, ofschoon zij buiten de arbeidsverhouding staan, uitkeringen moeten betalen die een beloning in de zin van artikel 119 vormen, dienen zij deze bepaling na te leven door alles te doen wat binnen hun bevoegdheden valt, om ter zake de naleving van het beginsel van gelijkheid van behandeling te verzekeren, en moeten de bij de pensioenregeling aangesloten personen zich tegenover hen op deze bepaling kunnen beroepen. Aan het nuttig effect van artikel 119 zou in aanzienlijke mate afbreuk worden gedaan en de rechtsbescherming, die een daadwerkelijke gelijkheid vereist, zou ernstig worden aangetast indien een werknemer deze bepaling enkel tegenover zijn werkgever kon inroepen en niet tegenover de beheerders van de regeling, die uitdrukkelijk zijn belast met de uitvoering van de verplichtingen van de werkgever.”*

Blijkens de rechtspraak van het Hof van Justitie vallen de uitkeringen betaald aan werknemers op grond van aanvullende regelingen voor sociale zekerheid aangegaan door de werkgever aldus onder het loonbegrip van artikel 119 EEG-Verdrag en zijn zowel de werkgever als de verzekeraar verantwoordelijk voor de naleving van het beginsel van gelijk loon voor gelijk werk.

In het geciteerde arrest BARBER (ro. 45) oordeelde het Hof van Justitie dat op de rechtstreekse werking van artikel 119 EEG-Verdrag geen beroep kan worden gedaan om aanspraak te maken op een pensioen vanaf een tijdstip gelegen voor de datum van zijn arrest, hetzij 17 mei 1990, behalve in het geval van werknemers of hun rechtverkrijgenden die vóór die datum een rechtsvordering of een naar geldend nationaal recht daarmee gelijk te stellen vordering hebben ingesteld. In zijn latere rechtspraak verduidelijkte het Hof van Justitie dat het beginsel van gelijk loon voor gelijk werk in voorkomend geval slechts is toe te passen op uitkeringen die verschuldigd zijn uit hoofde van tijdvakken van arbeid van na 17 mei 1990 (zie o.m. HvJ 6 oktober 1993, nr. C-109/91, Gerardus Cornelis Ten Oever t/ Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf, ro. 19 en 20; HvJ 14 december 1993, nr. C-110/91, M. Moroni t/ Collo GmbH, ro. 29-33; HvJ 28 september 1994, nr. C-128/93, Fisscher, ro. 23; HvJ 28 september 1994, nr. C-408/92, Constance Christina Ellen Smith e.a. t/ Avdel Systems Ltd., ro. 12; HvJ 28 september 1994, nr. C-28/93, Maria Nelleke Gerda van den Akker e.a. t/ Stichting Shell Pensioenfonds, ro. 12; HvJ (Grote kamer) 7 oktober 2019, C-171/18, Safeway Ltd t/ Andrew Richard Newton & Safeway Pension Trustees, ro. 14 e.v.).

Dat ligt in dezelfde lijn als het Protocol bij artikel 157 VWEU, volgens hetwelk voor de toepassing van dat artikel uitkeringen uit hoofde van een ondernemings- of sectorale regeling inzake sociale zekerheid niet als beloning worden beschouwd indien en voor zover zij kunnen worden toegerekend aan tijdvakken van arbeid vóór 17 mei 1990, behalve in het geval van werknemers of hun rechtverkrijgenden die vóór die datum een rechtsvordering of een naar geldend nationaal recht daarmee gelijk te stellen vordering hebben ingesteld, zijnde een gelijkkluidend protocol als een eerder protocol met betrekking tot artikel 119 EEG-Verdrag dat aan het EU-Verdrag van 1992 was gehecht en in werking trad op 1 november 1993.

Voorts verduidelijkte het Hof van Justitie dat voor uitkeringen die geen verband houden met de duur van het daadwerkelijke tijdvak van de arbeid, de beperking in de tijd van de werking van het arrest BARBER slechts geldt indien het verzekerde feit zich vóór 17 mei 1990 heeft voorgedaan (HvJ 28 september 1994, nr. C-200/91, Coloroll Pension Trustees Ltd, ro. 59).

5. Uit voormelde wetsbepalingen samen gelezen met de rechtspraak van het Hof van Justitie volgt dat de verplichting voor verzekeraars om vrouwen en mannen op het vlak van beloning niet te discrimineren ongeacht eventueel bestaande verschillen in de wettelijke pensioenleeftijd, geen gevolg is van de inwerkingtreding van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, hierna Genderwet, of van het ontbreken van een overgangsregeling in die wet, maar in het Belgische recht reeds bestond voor verzekerde feiten die zich, met betrekking tot aanvullende sociale verzekeringen die de werkgever heeft aangeaan, voordoen sinds 17 mei 1990.

Het onderdeel dat uitgaat van een andere rechtsopvatting, faalt in zoverre naar recht.

6. Er is geen reden om de prejudiciële vraag, die uitgaat van een onjuiste rechtsopvatting, aan het Grondwettelijk Hof te stellen.

Bijgevolg is het onderdeel, in zoverre het schending aanvoert van artikel 26, § 1 en § 2, Bijzondere Wet Grondwettelijk Hof, bij gebrek aan belang niet ontvankelijk.

7. De aangevoerde schending van artikel 16 Grondwet en artikel 1 Eerste Aanvullend Protocol EVRM is afgeleid.

In zoverre is het onderdeel niet ontvankelijk.

(...)

C. Zaak S.22.0023.N

Eerste middel

Tweede onderdeel

8. Krachtens artikel 1382 Oud Burgerlijk Wetboek verplicht elke daad van de mens, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, degene door wiens schuld de schade is ontstaan, deze te vergoeden.

9. Morele schade is schade in de zin van deze bepaling. Zij bestaat uit pijn, smart of enig ander moreel leed.

10. Ook een rechtspersoon kan dergelijke schade lijden, in het bijzonder wanneer diens aanzien wordt gekrenkt.

Een rechtspersoon die tot de behartiging van een collectief belang is opgericht, lijdt evenwel geen morele schade door de loutere schending van het betreffende collectief belang.

Het onderdeel dat uitgaat van een andere rechtsopvatting, faalt naar recht.

(...)

Dictum

Het Hof,

Voegt de zaken S.22.0022.N en S.22.0023.N.

In de zaak S.22.0022.N:

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het oordeelt over de vordering van de eiseres tegen de tweede verweerster en de eiseres veroordeelt tot de kosten ten aanzien van de tweede verweerster.

Verwerpt het cassatieberoep voor het overige.

Veroordeelt de eiseres tot de kosten ten aanzien van de eerste verweerster.

Bepaalt de kosten voor de eiseres op 686,15 euro en op de som van 22 euro ten gunste van het Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand.

Houdt de kosten ten aanzien van de tweede verweerster aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechter over.

In de zaak S.22.0023.N:

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het uitspraak doet over de kosten ten aanzien van de eerste en de tweede verweersters.

Veroordeelt de eiser tot de helft van de kosten en houdt de beslissing over de overige helft aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechter over.

Bepaalt de kosten voor de eiser op 503 euro en op de som van 22 euro ten gunste van het Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het gedeeltelijk vernietigde arrest.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het arbeidshof te Gent.

Dit arrest is geweest te Brussel door het Hof van Cassatie, derde kamer, samengesteld uit eerste voorzitter Eric de Formanoir, de sectievoorzitters Koen Mestdagh en Mireille Delange, en de raadsheren Ilse Couwenberg en Bruno Lietaert en in openbare rechtszitting van 2 juni 2025 uitgesproken door eerste voorzitter Eric de Formanoir, in aanwezigheid van advocaat-generaal Henri Vanderlinden, met bijstand van griffier Mike Van Beneden.

M. Van Beneden

B. Lietaert

I. Couwenberg

M. Delange

K. Mestdagh

E. de Formanoir

22/W/30888

VOORZIENING IN CASSATIE

Aan het Hof van Cassatie van België

geeft te kennen:

de naamloze vennootschap AG Insurance, met vennootschapszetel te 1000 Brussel, aan de Emile Jacqmainlaan nr. 53 en met het ondernemingsnummer 0404.494.849,

eiseres tot cassatie,

vertegenwoordigd door de ondergetekende, Willy van Eeckhoutte, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 9051 Gent, aan de Drie Koningenstraat 3, waar keuze van woonplaats wordt gedaan,

wat volgt.

De eiseres, voornoemd, verklaart hierbij zich in cassatie te voorzien tegen het hieronder nader omschreven arrest en cassatieberoep aan te tekenen tegen de hieronder nader aangewezen partijen.

**BESTREDEN UITSPRAAK EN PARTIJEN
WAARTEGEN CASSATIEBEROEP WORDT
AANGETEKEND**

Dit cassatieberoep is gericht tegen het arrest dat op 4 januari 2022 door de derde kamer van het arbeidshof Brussel op tegenspraak werd gewezen in de onder het nummer 2020/AB/312 samengevoegde zaken ingeschreven op de algemene rol onder het nummer 2020/AB/312 en 202/AB/320, waarvan de eerste zaak werd gevoerd tussen de eiseres, als tweede geïntimeerde, tegen:

1. mevrouw R.V.H.,
als appellante,
thans eerste verweerster in cassatie,
2. de naamloze vennootschap Seris Security, met vennootschapszetel te
1831 Diegem, aan de Telecomlaan 8,
als eerste geïntimeerde,
thans tweede verweerster in cassatie,
3. het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, met zetel te
1070 Brussel, aan de Ernest Blérotstraat nr. 1,
als derde geïntimeerde,

en tegen de eerste twee hierboven als verweerster in cassatie aangewezen partijen.

Deze voorziening in cassatie is gesteund op de volgende middelen en conclusie.

OVERZICHT

I. BESTREDEN UITSpraak EN PARTIJEN WAARTEGEN CASSATIEBEROEP WORDT AANGETEKEND.....	1
II. FEITEN EN RETROACTA VAN DE PROCEDURE.....	3
III. MIDDELEN.....	7
Eerste middel.....	7
MIDDEL.....	7
Geschonden wettelijke bepalingen.....	7
Aangevochten beslissing.....	8
Grieven.....	13
1.1. Eerste onderdeel.....	13
1.1.2.1. Eerste subonderdeel.....	17
Conclusie.....	20
1.1.2.2. Tweede subonderdeel.....	21
1.2. Tweede onderdeel.....	26
Conclusie.....	40

TOELICHTING	40
Met betrekking tot het eerste onderdeel.....	40
<i>T.a.v. het onderdeel in zijn geheel</i>	40
Met betrekking tot het tweede onderdeel.....	46
Tweede middel.....	50
MIDDEL	50
Geschonden wettelijke bepalingen	50
Aangevochten beslissing.....	50
Grievens.....	53
2.1. Eerste onderdeel.....	55
2.2. Tweede onderdeel.....	56
<i>Conclusie</i>	58
TOELICHTING	58
OM DEZE REDENEN.....	59

FEITEN EN RETROACTA VAN DE PROCEDURE

1. Mevrouw R.V.H., de eerste verweerster, trad op 1 juli 1971 als bediende in dienst van een rechtsvoorganger van de tweede verweerster.

In 1986 sloot de werkgever een overeenkomst met de AG Group, thans de nv AG Insurance, de eiseres, voor het aanbieden van een aantal collectieve verzekeringen. Een van deze collectieve verzekeringen kende aan de werknemers een invaliditeitsrente toe na 90 dagen ziekte, en bepaalde dat deze invaliditeitsrente betaald zou worden tot de leeftijd van 60 jaar voor vrouwen en 65 jaar voor mannen.

Op 12 juli 2002 sloot de werkgever met Fortis AG - rechtsvoorganger van AG Insurance, de eiseres - met de rechtsvoorganger van de tweede verweerster een aangepaste overeenkomst voor de toekenning van een invaliditeitsrente, van toepassing vanaf 1 juli 2002. In deze overeenkomst werd weliswaar bedongen dat het einde van de prestaties voor zowel mannen als vrouwen werd bepaald op 65 jaar, maar in de bijlage nr. 1 van deze overeenkomst werd uitdrukkelijk overeengekomen dat voor de aangeslotenen die op 1 juli 2002 invalide waren, de vorige overeenkomst van toepassing bleef.

2. Op 13 november 1996 werd de eerste verweerster ziek. Haar werkgever, de tweede verweerster, betaalde haar het gewaarborgd maandloon en na het aflopen van de conventionele carenperiode van 90 dagen betaalde de eiseres haar een invaliditeitsrente tot 14 april 2015, datum waarop de eerste verweerster de leeftijd van 60 jaar bereikte.

Met aangetekende brief van 2 juni 2017 stelde de vakorganisatie van de eerste verweerster haar werkgever, de tweede verweerster, in gebreke om voor haar aan de eiseres de premies voor de groepsverzekering te betalen en behield zij zich het recht voor de hierdoor opgelopen schade (gederfde invaliditeitsrente vanaf 14 april 2015) te vorderen, waarbij werd geargumenteed dat door de betaling van de groepsverzekeringspremies voor de eerste verweerster op 14 april 2015 stop te zetten, de tweede verweerster de verzekeringsovereenkomst niet correct heeft toegepast en het discriminatieverbod van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen, verder afgekort als de Genderwet, werd geschonden.

Met een aangetekende brief van 30 juni 2017 betwistte de tweede verweerster deze vorderingen. Zij stelde dat zij zich volledig van haar verplichtingen had gekweten door de betaling van het gewaarborgd maandloon en van een pensioenpremie gedurende de eerste 90 dagen van de arbeidsongeschiktheid (tot 12 februari 1997). Zij voerde aan dat zij vanaf het einde van de carenperiode de vennootschap volledig bevrijd was van elke verplichting onder de invaliditeitsverzekeringsovereenkomst. Tenslotte betwistte zij zich schuldig gemaakt te hebben aan discriminatie op grond van het geslacht.

Met een aangetekende brief van 6 juni 2017 kaartte het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, verder afgekort als IGVM, niet in de procedure voor uw Hof betrokken, de mogelijke discriminatie aan bij de eiseres. Met een aangetekende brief van 21 juni 2017 betwistte de eiseres de eerste verweerster gediscrimineerd te hebben, waarbij zij zich hoofdzakelijk steunde op het argument dat de Genderwet niet van toepassing is op schadegevallen die zich hebben voorgedaan vóór de inwerkingtreding van die wet.

3. Bij *verzoekschrift* neergelegd op de griffie van de Nederlandstalige arbeidsrechtbank te Brussel op 28 maart 2018, stelde de eerste verweerster een vordering in tegen zowel de tweede verweerster als de eiseres. De vordering van de eerste verweerster zoals die in de loop van de procedure werd gewijzigd, strekte finaliter

- in hoofdorde tot veroordeling van de eiseres tot betaling van de achterstallige aanvullende invaliditeitsuitkeringen sinds 14 april 2015, begroot op 48.386,97 euro, onder voorbehoud van vermeerdering in de loop van het geding;
- in ondergeschikte orde tot veroordeling van de tweede verweerster tot betaling van een schadevergoeding gelijk aan de gedeerde inkomsten sinds 14 april 2015 tot op datum van neerlegging van het verzoekschrift, begroot op 48.386,97 euro, onder voorbehoud van vermeerdering in de loop van het geding.

Met een *tussenvordering* tegen de tweede verweerster vorderde de eiseres dat, in de mate dat zij veroordeeld zou worden tot betaling van een achterstallige invaliditeitsrente of enige andere schadevergoeding aan de eerste verweerster, de tweede verweerster zou worden veroordeeld tot betaling van een equivalent bedrag als dat waartoe zij zou worden veroordeeld, hetzij in de vorm van een bijkomende eenmalige premie, hetzij in de vorm van een schadevergoeding, hetzij in welke passende vorm ook, zowel in hoofdsom, intrest en kosten, met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding.

Het IGVM kwam in de *procedure tussen* en vorderde de veroordeling van de tweede verweerster en de eiseres tot betaling van één euro provisioneel schadevergoeding op grond van artikel 1382 van het oud Burgerlijk Wetboek wegens schending van de Genderwet.

4. Bij *vonnis* van 5 maart 2020 deed de Nederlandstalige arbeidsrechtbank te Brussel als volgt uitspraak: hij
- verklaarde de vordering van de eerste verweerster ontvankelijk doch ongegrond en veroordeelde haar tot de kosten van het geding;
 - verklaarde ook de vorderingen van de eiseres en het IGVM ontvankelijk doch ongegrond en veroordeelde het IGVM tot de rechtsplegingsvergoeding, niet begroot.

Bij verzoekschrift neergelegd op de griffie van het arbeidshof te Brussel op 5 mei 2020, tekende de eerste verweerster *hoger beroep* aan tegen het voornoemde vonnis. Zij herhaalde haar vordering zoals laatst gesteld voor de arbeidsrechtbank, maar begrootte de gevorderde vergoedingen op 61.770,60 euro.

Bij verzoekschrift neergelegd op de griffie van het arbeidshof Brussel op 6 mei 2020, tekende ook het IGVM *hoger beroep* aan tegen het reeds bestreden vonnis. Ook het IGVM herhaalde de in eerste aanleg gestelde vorderingen.

Bij *arrest* van 4 januari 2022 doet de derde kamer van het arbeidshof Brussel als volgt uitspraak: zij

- voegt beide zaken samen;
- verklaart het hoger beroep van de eerste verweerster toelaatbaar en als volgt gegrond: het arbeidshof
 - doet het bestreden vonnis teniet in de mate dat de vordering van de eerste verweerster ongegrond verklaarde en haar veroordeelde tot de kosten van het geding,
 - verklaart, opnieuw recht doende, haar vordering als volgt gegrond: het arbeidshof veroordeelt de eiseres tot betaling aan de eerste verweerster van 61.770,60 euro aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid (invaliditeitsrente), te vermeerderen met de verwijlintrest vanaf 2 juni 2017 en met de gerechtelijke intrest vanaf 28 maart 2018, deze intrest te berekenen aan de wettelijke intrestvoet;
 - verklaart de vordering van de eerste verweerster tegen de tweede verweerster zonder voorwerp;
 - verklaart het hoger beroep van het IGVM toelaatbaar doch ongegrond;
 - bevestigt het bestreden vonnis in de overige beschikkingen;
 - doet als volgt uitspraak over de kosten: het arbeidshof
 - verwijst de eiseres in de kosten van het geding van de eerste verweerster, begroot op twee maal 20 euro bijdrage aan het Fonds voor juridische tweedelijnsbijstand;
 - verwijst de eiseres in de kosten van het geding ten voordele van de tweede verweerster, in hoofde van laatstgenoemde vereffend op 3.000 euro rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg en 3.900 euro rechtsplegingsvergoeding hoger beroep;
 - verwijst het IGVM in de kosten van het geding ten voordele van de tweede verweerster en de eiseres, aan de zijde van beide laatstgenoemden vereffend op 3.000 euro rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg en 3.900 euro rechtsplegingsvergoeding hoger beroep;
 - legt de bijdrage van 22 euro voor het Fonds voor juridische tweedelijnsbijstand ten laste van de eiseres.

Tegen dat arrest voert de eiseres de volgende twee middelen tot cassatie aan.

MIDDELEN**Eerste middel****MIDDEL****Geschonden wettelijke bepalingen****a**

- de artikelen 1 en 2 van het oud Burgerlijk Wetboek, respectievelijk zoals vernummerd door en vóór zijn vernummering door artikel 2, 1°, van de Wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing
- het algemeen rechtsbeginsel van onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet
- artikel 1134, eerste en tweede lid van het oud Burgerlijk Wetboek
- de artikelen 5, 14°, en 79 van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen
- de artikelen 6, § 1, 4°, 12, § 1, 19 en 20 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen
- artikel 4, eerst lid, van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen
- artikel 108, 1°, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994 zowel in de versie van toepassing vóór als in die van toepassing na de vervanging van dat 1° door artikel 17 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels
- artikel 2, § 1, , in de versie van dat artikel van toepassing vóór zijn vervanging bij artikel 12 van de wet van 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen, van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels legt de pensioenleeftijd (voor mannen en vrouwen) vast op 65 jaar

b

- de artikelen 10, meer bepaald tweede lid, 11 en 16 van de Grondwet

- het rechtszekerheidsbeginsel, dat de wetgever verbiedt zonder objectieve en redelijke verantwoording afbreuk te doen aan het belang van de rechtshorigen in staat te zijn de rechtsgevolgen van hun handelingen te voorzien
- het vertrouwensbeginsel, dat onder meer vervat is in artikel 1 van het oud Burgerlijk Wetboek
- artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, ondertekend te Rome op 4 november 1950 en goedgekeurd bij wet van 13 mei 1955
- artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, ondertekend te Parijs op 20 maart 2052 en goedgekeurd bij wet van 13 mei 1955
- artikel 26, inzonderheid § 1, eerste lid, 3°, en § 2, van de Bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof

Aangevochten beslissing

In het bestreden arrest verklaart het arbeidshof, recht sprekend over de vordering van de eerste verweerster die ertoe strekt de eiseres te horen veroordelen tot betaling van 61.770,60 euro aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid, het hoger beroep van de eerste verweerster gegrond en

- veroordeelt het de eiseres tot betaling van dat bedrag aan de eerste verweerster, te vermeerderen met de verwijlinterest vanaf 2 juni 2017 en de gerechtelijke interest vanaf 28 maart 2018,
- oordeelt het dat de eiseres zich ten onrechte beroept op het vertrouwensbeginsel en wijst het de vraag van de eiseres om een prejudiciële vraag te stellen aan het Grondwettelijk Hof af.

Het arbeidshof neemt die beslissingen op grond van alle vaststellingen en motieven waarop zij steunt en die hier beschouwd worden integraal te zijn hernomen en in het bijzonder de volgende:

1. De vordering van [de eerste verweerster] gericht tegen [de eiseres]

14.-

In beginsel geldt dat een wet of een wetswijziging onmiddellijke werking heeft.

Onmiddellijke werking van een norm betekent dat deze norm met uitsluiting van de oude regeling, onmiddellijk van toepassing wordt op feiten die zich voordoen na de inwerkingtreding van de nieuwe regel, en ook de latere gevolgen beheerst van de onder de vroegere wet ontstane toestanden, voor zover de nieuwe wet geen afbreuk doet aan reeds verworven rechten.

(vgl. Cass. 12 februari 1993, Arr. Cass. 1993, 181)

In de regel is een nieuwe wet met toepassing van artikel 2 van het oud B.W. onmiddellijk van toepassing niet enkel op de gevolgen vanaf haar inwerkingtreding, maar ook op de toekomstige gevolgen van onder de vroegere wet ontstane toestanden die zich voordoen of voortduren onder vigeur van de nieuwe wet, voor zover die toepassing geen afbreuk doet aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten.

(vgl. Cass. 24 april 2008, C.06.353.N; Cass. 12 april 2010, R.C.J.B. 2011, 453, noot N. Gallus en J.L.M.B. 2010, 1501, noot J. Brouwers; Cass. 27 september 2018, C.16.0346.F)

Voor lopende overeenkomsten geldt een uitzondering op het beginsel van de onmiddellijke werking van een nieuwe wet of een wetswijziging: inzake lopende overeenkomsten blijft in principe de oude wet van toepassing; deze regel houdt in dat voor contracten de eerbiedigende werking van de nieuwe wet geldt. De wet die op een overeenkomst van toepassing is op het moment van de totstandkoming ervan, blijft ook na de uitvaardiging van de nieuwe wet van toepassing; aldus worden de rechtmatige belangen van de contracterende partijen beschermd.

(vgl. S. Lierman en B. Weyts, Het overgangsrecht en de inwerkingtreding van wettelijke regels, in het bijzonder met betrekking tot het verzekeringsrecht, T.P.R. 2005, 53, nr. 7, met aldaar aangehaalde rechtsleer en rechtspraak)

16.-

Maar ook de regel van de eerbiedigende werking van de nieuwe wet inzake overeenkomsten heeft geen absolute werking: de nieuwe wet is toch van toepassing op lopende overeenkomsten wanneer de nieuwe wet dat uitdrukkelijk voorschrijft of wanneer de nieuwe wet van openbare orde is.

(vgl. S. Lierman en B. Weyts, o.c., T.P.R. 2005, 54, nr. 8, met aldaar aangehaalde rechtsleer en rechtspraak)

De oude wet blijft bijgevolg van toepassing tenzij de nieuwe wet van openbare orde of van dwingend recht is of zijn toepassing voorschrijft op lopende overeenkomsten.

(vgl. Cass. 14 februari 2002, Arr. Cass. 2002, nr. 108)

17.-

Artikel 19 van de Genderwet verbiedt elke vorm van discriminatie op grond van de beschermde criteria, en verstaat onder discriminatie:

directe en indirecte discriminatie, opdracht tot discrimineren, intimidatie en seksuele intimidatie.

Artikel 12 § 1 van de Genderwet bepaalt dat in de artikel 6 § 1, 4° bedoelde materies en onverminderd § 2 van dit artikel en de artikelen 16, 17 en 18, een direct onderscheid op grond van geslacht een directe discriminatie vormt.

Artikel 6 § 1, 4° van de Genderwet bepaalt dat de wet van toepassing is met betrekking tot de aanvullende regelingen van sociale zekerheid. Uit deze bepalingen volgt dat een ongelijke behandeling op grond van geslacht in aanvullende regelingen van sociale zekerheid een verboden directe discriminatie is.

18.-

De Genderwet is in werking getreden op 9 juni 2007 en bevat geen overgangsbepalingen.

Aan de orde is dan de vraag of de Genderwet vanaf zijn inwerkingtreding van toepassing is op bestaande verzekeringsovereenkomsten, waarbij de hiervoor beschreven principes van het overgangsrecht moeten worden toegepast. In beginsel geldt voor lopende overeenkomsten de regel van de eerbiedigende werking, zodat de wet die gold op het ogenblik van de totstandkoming van de overeenkomst, op de overeenkomst van toepassing blijft na de uitvaardiging van de nieuwe wet. Wanneer echter de nieuwe wet de openbare orde raakt of van dwingend recht is, wordt van het principe van de eerbiedigende werking afgeweken en geldt het principe van de onmiddellijke werking.

(vgl. in verband met de analoge problemen bij de invoering van de Antidiscriminatiewet: S. Lierman en B. Weyts, o.c., T.P.R. 2005, 94, nr. 69, met aldaar aangehaalde rechtsleer en rechtspraak)

19.-

In een arrest van 16 september 2013 bevestigde het Hof van Cassatie:
- dat een nieuwe wet in de regel niet enkel wordt toegepast op situaties die ontstaan vanaf zijn inwerkingtreding, maar ook op de toekomstige gevolgen van situaties die onder de werking van de vroegere wet ontstaan zijn die zich onder de nieuwe wet voordoen of voortduren, voor zover er geen afbreuk wordt gedaan aan reeds definitief vastgestelde rechten;

- *dat bij overeenkomsten de oude wet toepasselijk blijft, behalve als de nieuwe wet van openbare orde of van dwingend recht is, of als hij uitdrukkelijk bepaalt van toepassing te zijn op lopende overeenkomsten;*
- *dat de Genderwet in de regel het onderscheid op grond van geslacht verbiedt met betrekking tot de voorwaarden inzake duur en behoud van het recht op prestaties in de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid;*
- *dat de bepalingen van de Genderwet van openbare orde zijn;*
- *dat het recht op (aanvullende) uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid dat volgt uit een groepsverzekeringsovereenkomst, een gevolg kan zijn van deze overeenkomst dat voortduurt onder de gelding van de Genderwet.*
(Cass. 16 september 2013, Arr. Cass. 2013, nr. 449)

20.-

In voorliggende betwisting sluit het arbeidshof zich aan bij het oordeel van het Hof van Cassatie in voornoemd arrest en stelt het vast dat het recht van [de eerste verweerster] op aanvullende uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid op basis van de groepsverzekeringsovereenkomst die in 1986 werd gesloten tussen een rechtsvoorganger van [de eiseres] en een rechtsvoorganger [de tweede verweerster], een gevolg is van deze groepsverzekeringsovereenkomst dat voortduurt onder de gelding van de Genderwet.

Het is dan ook ten onrechte dat [de eiseres] argumenteert dat de toepassing van de Genderwet afbreuk doet aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten.

21.-

Vermits de bepalingen van deze wet van openbare orde zijn, is de Genderwet onmiddellijk van toepassing op de lopende overeenkomsten, zodat het discriminatieverbod dat in deze wet wordt voorzien en het onderscheid op grond van geslacht verbiedt met betrekking tot de voorwaarden inzake duur en behoud van het recht op prestaties in de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid, onmiddellijk van toepassing is op de lopende overeenkomst.

22.-

Het staat niet ter discussie dat de toepasselijke groepsverzekering een discriminatie op grond van geslacht met betrekking tot de voorwaarden inzake duur en behoud van het recht op prestaties in de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid vormt, vermits de aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen enkel op grond van het geslacht van [de eerste verweerster] stopgezet worden op 60-jarige leeftijd, terwijl de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van mannelijke deelnemers aan de groepsverzekering slechts stopgezet worden op 65-jarige leeftijd.

Dergelijke discriminatie is met toepassing van de onder randnummer 17 aangeduide bepalingen van de Genderwet verboden.

23.-

Artikel 20 van de Genderwet bepaalt dat de bepalingen die strijdig zijn met deze wet en de bedingen die bepalen dat één of meer contracterende partijen bij voorbaat afzien van de rechten die door deze wet gewaarborgd worden, nietig zijn.

In de mate dat de bepalingen 'van de litigieuze groepsverzekeringsovereenkomst aan [de eerste verweerster] slechts een recht op aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekent tot de leeftijd van 60 jaar, terwijl de mannelijke deelnemers aan dezelfde groepsverzekering een recht op aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekennen tot de leeftijd van 65 jaar, zijn deze bepalingen nietig.

De vordering van [de eerste verweerster] tot betaling van 61.770,60 euro aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid, bedrag dat cijfermatig niet ter discussie staat, dient als gegrond te worden toegewezen.

24.-

Ten onrechte beroept [de eiseres] zich op het vertrouwensbeginsel. Het arbeidshof ziet niet in hoe het optreden van de overheid door de invoering van de Genderwet enige rechtmatige verwachting van [de eiseres] heeft gefnuikt, des te meer nu vastgesteld wordt dat de invoering van de Genderwet, die van openbare orde is, en als doel heeft de gelijkheid van vrouwen en mannen te bevorderen, minstens discriminatie te vermijden, een hoger doel beoogt dan de loutere vaststelling van contractuele bepalingen.

Op de vraag om een prejudiciële vraag te stellen aan het Grondwettelijk Hof dient niet te worden ingegaan.

25.-

Alle andere door [de eiseres] opgeworpen middelen worden door het arbeidshof als niet relevant voor de beoordeling van de betwisting tussen partijen opgeworpen”.

(p. 8 – 12 van het arrest).

Grievens

1.1. Eerste onderdeel

1.1.1.1. Volgens de artikelen 1 en 2 van het oud Burgerlijk Wetboek, respectievelijk zoals vermeld door en vóór zijn vermelding door artikel 2, 1°, van de Wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing beschikt de wet alleen voor het toekomstige en heeft zij geen terugwerkende kracht.

Een nieuwe wet is in beginsel niet enkel van toepassing op de toestanden die na haar inwerkingtreden zijn ontstaan, maar ook op de toekomstige gevolgen van de onder de vroegere wet ontstane toestanden, die zich voordoen of die voortduren onder vigeur van de nieuwe wet, voor zover die toepassing geen afbreuk doet aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten.

Inzake overeenkomsten blijft de oude wet van toepassing, tenzij de nieuwe wet van openbare orde is of uitdrukkelijk de toepassing ervan voorschrijft op de lopende overeenkomsten. Indien de geldigheid van de overeenkomst dient te worden beoordeeld op grond van de op het ogenblik van haar totstandkoming toepasselijke wet, dan is de uitvoering ervan slechts mogelijk binnen de perken gesteld door een latere dwingende wet. Maar ook dan kan de toepassing van de nieuwe wet geen afbreuk doen aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten.

Overeenkomstig artikel 1134, eerste lid, van het oud Burgerlijk Wetboek strekken overeenkomsten die wettig zijn aangegaan, degenen die deze hebben aangegaan, tot wet. Het tweede lid bepaalt dat wettig aangegane overeenkomsten niet herroepen kunnen worden dan met hun wederzijdse toestemming of op de gronden door de wet erkend.

Een nieuwe wet kan volgens de hierboven nader aangewezen artikelen 1 en 2 van het oud Burgerlijk Wetboek geen afbreuk doen aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten. De wezenlijke of kernelementen van een overeenkomst worden onherroepelijk vastgesteld bij het sluiten van de overeenkomst. Eenmaal de overeenkomst is gesloten, hebben de contractpartijen immers niet meer de mogelijkheid zich aan een nieuwe wet aan te passen door van het sluiten van een overeenkomst af te zien. Een nieuwe wet kan dan ook geen afbreuk doen aan de wezenlijke of kernelementen van overeenkomst die wettig is gesloten vóór zijn inwerkingtreding.

1.1.1.2. Op grond van artikel 12 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, hieronder afgekort als Genderwet, vormt een direct onderscheid op grond van geslacht in de materies van de aanvullende regelingen van sociale zekerheid, bedoeld in artikel 6, § 1, 4°, een directe discriminatie onverminderd de paragrafen 2 en 3 van dat artikel 12 en de artikelen 16, 17 en 18 van de wet.

Artikel 19 van de Genderwet verbiedt (onder meer) elke vorm van directe discriminatie op grond van de beschermde criteria.

Artikel 20 van de Genderwet bepaalt dat de bepalingen die strijdig zijn met die wet en de bedingen die bepalen dat een of meer contracterende partijen bij voorbaat afzien van de rechten die door deze wet gewaarborgd zijn, nietig zijn.

De Genderwet werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 30 mei 2007 en is, bij ontstentenis van een afwijkende datum van inwerkingtreding, met toepassing van artikel van 4, eerste lid, van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen, bindend geworden de tiende dag na die van zijn bekenmaking, dit is op 9 juni 2007.

1.1.1.3. Luidens artikel 5, 14°, van de wet van 4 april 20104 betreffende de verzekeringen, hieronder afgekort als Verzekeringwet, is een verzekeringsovereenkomst een overeenkomst, waarbij een partij, de verzekeraar, zich tegen betaling van een vaste of veranderlijke premie tegenover een andere partij, de verzekeringnemer, ertoe verbindt een in de overeenkomst bepaalde prestatie te leveren in het geval zich een onzekere gebeurtenis voordoet waarbij,

naargelang van het geval, de verzekerde of de begunstigde belang heeft dat die zich niet voordoet.

Artikel 79 van de Verzekeringwet verklaart de verzekering nietig wanneer bij het sluiten van de overeenkomst het risico niet bestaat of reeds verwezenlijkt is en bepaalt dat dit eveneens geldt voor de verzekering van een toekomstig risico, indien dit zich niet voordoet.

Uit de samenlezing van die bepalingen volgt dat

- het risico het wezenlijk of kernbestanddeel vormt van een verzekeringsovereenkomst, dat dit risico wordt bepaald op het ogenblik waarop de verzekeringsovereenkomst wordt gesloten en dat derhalve ook de prestatie van de verzekeraar wordt vastgelegd op basis van het risico zoals het bepaald wordt op het ogenblik waarop de verzekeringsovereenkomst wordt gesloten;
- een verzekeringsovereenkomst niet wettig het verlenen van een prestatie tot voorwerp kan hebben voor het geval zich een risico voordoet dat op het ogenblik van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst geen deel uitmaakt van het risico dat de verzekeringsovereenkomst beoogt te dekken;
- de rechten en verplichtingen met betrekking tot het risico en de dekking daarvan wezenlijke of kernelementen zijn van de verzekeringsovereenkomst, die derhalve onherroepelijk zijn vastgesteld in de overeenkomst.

1.1.1.4. Artikel 108, 1°, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994, hieronder afgekort als Ziekteverzekeringwet, bepaalde in de versie die gold tot zijn vervanging bij artikel 17 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels dat de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen die op basis van de Ziekteverzekeringwet worden toegekend, aan de gerechtigde worden ontzegd vanaf de eerste dag van de maand na die waarin de mannelijke gerechtigde 65 jaar en de vrouwelijke gerechtigde 60 jaar worden.

Artikel 108, 1°, van de Ziekteverzekeringwet, zoals vervangen bij het hierboven vermelde artikel 17 van het koninklijk besluit van 23 december 1996, bepaalt dat de uitkeringen (van de verplichte ziekteverzekering) aan de gerechtigde worden ontzegd vanaf de eerste dag van de maand na die waarin hij de pensioenleeftijd bereikt bepaald in artikel 2 of 3 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot

modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels.

Artikel 2, § 1, van het voornoemde koninklijk besluit van 23 december 1996, in de versie van dat artikel vóór zijn vervanging bij artikel 12 van de wet van 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen, legt de pensioenleeftijd (voor mannen en vrouwen) vast op 65 jaar.

Op grond van artikel 19 van het voornoemde koninklijk besluit van 23 december 1996 trad de voornoemde vervanging, waarbij de pensioenleeftijd eenvormig op 65 jaar werd vastgelegd, in werking op 1 juli 1997. Op grond van artikel 1, § 1, van hetzelfde koninklijk besluit zijn de bepalingen van de hoofdstukken I tot en met IV, waarvan artikel 2 deel uitmaakt, eerst van toepassing op de pensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal ten vroegste op 1 juli 1997 ingaan.

Uit de samenlezing van die bepalingen volgt dat

- vóór 1 juli 1997 vrouwelijke gerechtigden op een arbeidsongeschiktheidsuitkering in het kader van de wettelijke ziekteverzekering vanaf het bereiken van de leeftijd van 60 jaar geen aanspraak meer konden maken op een wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering, primaire of invaliditeitsuitkering,
- een verzekering vrouwelijke gerechtigden, bij ontstentenis van een als zodanig te verzekeren risico, vanaf die leeftijd ook niet wettig een aanvullende arbeidsongeschiktheids- of invaliditeitsuitkering boven de wettelijke uitkering kon toekennen;
- de pensioenleeftijd eerst met ingang van 1 juli 1997 eenvormig voor mannen en vrouwen vast op 65 jaar werd vastgelegd.

1.1.2.1. Eerste subonderdeel

- Het arbeidshof stelt vast dat (p. 4 – 5, nr. 3, van het bestreden arrest):
 - (de rechtsvoorganger van) de tweede verweerster in 1986 een overeenkomst sloot met (de rechtsvoorganger van) de eiseres die voorzag in de toekenning aan de werknemers van (de rechtsvoorganger van) de tweede verweerster van een invaliditeitsrente die zou worden betaald tot de leeftijd van 60 jaar voor vrouwen en 65 jaar voor mannen;
 - (de rechtsvoorganger van) de tweede verweerster weliswaar op 12 juli 2002 met (een rechtsvoorganger van) de eiseres een aangepaste overeenkomst sloot voor de toekenning van een invaliditeitsrente, van toepassing vanaf 1 juli 2002, waarin het einde van de prestaties zowel voor mannen als vrouwen werd bepaald op 65 jaar, maar dat in de bijlage nr. 1 van die overeenkomst uitdrukkelijk werd overeengekomen dat de aangeslotenen die op 1 juli 2002 invalide waren, de vorige overeenkomst van toepassing bleef;
 - de eerste verweerster op 13 november 1996 ziek werd en de eiseres haar na afloop van de conventionele carenzperiode van 90 dagen de invaliditeitsrente uitkeerde tot 14 april 2015, datum waarop de eerste verweerster de leeftijd van 60 jaar bereikte
 - de uitkeringen die de eerste verweerster ontving op basis van de groepsverzekeringsovereenkomst die in 1986 werd gesloten, “aanvullende uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid” zijn (p. 11, nr. 20, eerste alinea, van het bestreden arrest), d.w.z. uitkeringen die de wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van de ziekteverzekering aanvullen.

Uit die vaststellingen van het arbeidshof en zijn vaststelling dat “*de litigieuze groepsverzekeringsovereenkomst aan [de eerste verweerster] slechts een recht op aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekent tot de leeftijd van 60 jaar*” (p. 12, eerste alinea, van het bestreden arrest), blijkt dat

- het risico werd ingeschat en vastgelegd in 1986;
- derhalve ook de prestatie werd bepaald op basis van dat in 1986 ingeschatte en vastgelegde risico;
- de verzekeringsovereenkomst van 1986 ook na de aanpassing op 12 juli 2002 op de eerste verweerster van toepassing bleef aangezien de eerste verweerster sinds 13 november 1996 ziek was en op basis van de verzekeringsovereenkomst van 1986 na afloop van de daarin bedongen carenzperiode van 90 dagen een invaliditeitsrente ontving;

- het verzekerde risico op het ogenblik van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst van 1986 erin bestond dat de eerste verweerster vóór de leeftijd van 60 jaar arbeidsongeschikt zou worden;
- het risico dat de verweerster na de leeftijd van 60 jaar arbeidsongeschikt zou worden of blijven derhalve geen deel uitmaakt van het verzekerde risico;
- de prestatie die bij verwezenlijking van dat risico zou moeten worden verleend, werd bepaald op de betaling van een invaliditeitsrente tot de eerste verweerster de leeftijd van 60 jaar zou hebben bereikt;
- het risico, zijnde arbeidsongeschiktheid vóór het bereiken van de leeftijd van 60 jaar, werd gerealiseerd op 13 november 1996;
- de eerste verweerster noch bij het sluiten van de verzekeringsovereenkomst in 1986 noch bij het bereiken van de pensioenleeftijd en de realisatie van het verzekerde risico op 13 november 1996, als vrouwelijke gerechtigde aanspraak kon maken op een wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering in het kader van de ziekteverzekering.

Uit de vaststellingen van het arbeidshof volgt aldus dat

- het risico, dat het wezenlijke of kernbestanddeel vormt van de verzekeringsovereenkomst op basis waarvan de eerste verweerster de aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid (invaliditeitsrente) vordert die het arbeidshof toekent, definitief en onherroepelijk werd vastgesteld in 1986;
 - het bij de sluiting van de verzekeringsovereenkomst in 1986, evenals bij de realisering van het verzekerde risico op 13 november 1996, onmogelijk was het risico te dekken bestaande in de behoefte van een aanvulling van de wettelijke arbeidsongeschiktheidsverzekering waarop de eerste verweerster aanspraak zou kunnen maken na het bereiken van de leeftijd van 60 jaar, aangezien het recht op een wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering haar vanaf die leeftijd op grond van de wet was ontzegd, zodat zij niet door een verzekeringsprestatie kon worden aangevuld.
- Aangezien
- *enerzijds* uit de hierboven onder 1.1.2 toegelichte vaststellingen van het arbeidshof blijkt dat
 - de verzekeringsovereenkomst waarop de eerste verweerster haar vordering steunt, werd gesloten in 1986,
 - het risico dat het wezenlijk voorwerp uitmaakt van die verzekeringsovereenkomst bestaat in een (door de wettelijke ziekteverzekering vergoede) arbeidsongeschiktheid vóór het bereiken van de leeftijd van 60 jaar,
 - de prestatie die het voorwerp uitmaakt van die verzekeringsovereenkomst, bestaat in de toekenning van een arbeidsongeschiktheidsuitkering

(invaliditeitsrente) die de wettelijke prestaties van de ziekteverzekering aanvult tot het bereiken van de leeftijd van 60 jaar,

- *anderzijds*, zoals hierboven wordt aangetoond onder 1.1.1.4,
- de wettelijke pensioenleeftijd voor vrouwen tot 1 juli 1997 vastgesteld was op 60 jaar,
- tot 1 juli 1997 elke arbeidsongeschiktheidsuitkering van de wettelijke ziekteverzekering aan de vrouwelijke gerechtigde werd ontzegd vanaf het bereiken van die leeftijd,
- en voorts, zoals hierboven uiteengezet onder 1.1.1.3, het risico dat gedekt wordt door een verzekeringsovereenkomst moet gekend en vastgelegd zijn bij het sluiten van de verzekeringsovereenkomst,

waren de uit de verzekeringsovereenkomst voortvloeiende rechten onherroepelijk vastgesteld in die verzekeringsovereenkomst, gesloten in 1986.

Het risico en de daaruit voortvloeiende prestatie die het voorwerp uitmaken van de verzekeringsovereenkomst op basis waarvan het arbeidshof de vordering van de eerste verweerster inwilligde, zijn dus volledig bepaald vóór 9 juni 2007, datum van de inwerkingtreding van de Genderwet, zoals hierboven aangetoond onder 1.1.1.3 en zijn afgestemd op de op dat ogenblik geldende wettelijke pensioenleeftijd zoals hierboven aangetoond onder 1.1.1.4.

De Genderwet vermocht dan ook geen afbreuk te doen aan het aldus vastgestelde verzekerde risico.

Door de bepalingen van de groepsverzekeringsovereenkomst van 1986, die aan de eerste verweerster slechts een recht op de aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekennen tot de leeftijd van 60 jaar, terwijl de mannelijke deelnemers aan dezelfde groepsverzekering een recht op aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekennen tot de leeftijd van 60 jaar, nietig te verklaren met toepassing van artikel 20 van de Genderwet, past het arbeidshof die wet toe op het risico van de in 1986 gesloten verzekeringsovereenkomst, hoewel die wet eerst in werking trad op 9 juni 2007 en schendt het aldus

- de artikelen 1 en 2 van het oud Burgerlijk Wetboek, respectievelijk zoals vernummerd door en vóór zijn vernummering door artikel 2, 1°, van de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing en het algemeen rechtsbeginsel van onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet, volgens welke de onmiddellijke toepassing van een nieuwe wet op de toekomstige gevolgen van de onder de vroegere wet ontstane toestanden die zich voordoen of die voortduren onder vigeur van de nieuwe wet, geen afbreuk kan doen aan

reeds onherroepelijk vastgestelde rechten, waartoe de wezens- of kernbestanddelen behoren van een voordien gesloten overeenkomst, die onherroepelijk worden vastgesteld bij de totstandkoming van de overeenkomst;

- artikel 1134, eerste en tweede lid, van het oud Burgerlijk Wetboek volgens welk overeenkomsten die wettig zijn aangegaan, degenen die deze hebben aangegaan, tot wet strekken en niet herroepen kunnen worden dan met hun wederzijdse toestemming of op de gronden door de wet erkend;
- de artikelen 5, 14°, en 79 van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, waaruit volgt dat het risico dat op basis van een verzekeringsovereenkomst wordt gedekt, bij het sluiten daarvan moet gekend en vastgelegd zijn;
- artikel 108, 1°, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994 zowel in de versie van toepassing vóór als in die van toepassing na de vervanging van dat 1° door artikel 17 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels , en artikel 2, § 1, , in de versie van dat artikel van toepassing vóór zijn vervanging bij artikel 12 van de wet van 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels, waaruit blijkt dat tot 1 juli 1997 vrouwelijke gerechtigden geen aanspraak konden maken op een wettelijke invaliditeitsuitkering;
- artikel van 4, eerste lid, van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordening en de artikelen 6, § 1, 4°, 12, § 1, 19 en 20 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, welke laatste bepalingen op grond van het eerstgenoemde artikel 4, eerste lid, maar in werking traden op 9 juni 2007, terwijl de verzekeringsovereenkomst werd gesloten in 1986.

Conclusie

Het arbeidshof verklaart de vordering van de eerste verweerster tot betaling van 61.770,60 euro aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid niet wettig gegrond en veroordeelt de eiseres dan ook niet wettig tot betaling van dat bedrag te vermeerderen met de interest (schending van alle in de aanhef van het middel onder a als geschonden aangewezen bepalingen en algemeen rechtsbeginsel).

1.1.2.2. Tweede subonderdeel

- Zoals hierboven onder 1.1.1.1 aangegeven wordt een nieuwe wet niet enkel toegepast op situaties die ontstaan vanaf haar inwerkingtreding, maar ook op de toekomstige gevolgen van situaties die onder de werking van de vroegere wet ontstaan zijn, die zich onder de nieuwe wet voordoen of voortduren, voor zover er geen afbreuk wordt gedaan aan reeds definitief vastgestelde rechten.

Om uit te maken (1) of een gebeurtenis een toekomstig gevolg is van een situatie die onder de werking van de vroegere wet is ontstaan en die zich onder de nieuwe wet voordoet of voortduurt en (2) welke de reeds definitief vastgestelde rechten zijn waaraan een nieuwe wet, die in beginsel op die gevolgen wordt toegepast, geen afbreuk mag doen, moet de rechter zich plaatsen op het tijdstip van de situatie die onder de werking van de vroegere wet is ontstaan.

Als de situatie die onder de werking van de vroegere wet is ontstaan, een verzekering is, moet hij zich plaatsen op het tijdstip waarop de verzekeringsovereenkomst werd gesloten die het risico heeft bepaald, om uit te maken of wat nadien gebeurt, al dan niet een toekomstig gevolg is van een voordien ontstane situatie die zich onder de nieuwe wet voordoet of voortduurt, dan wel de loutere uitvoering van al definitief vastgestelde rechten en verplichtingen van de verzekeraar en de verzekeringsnemer.

In de verzekeringsovereenkomst en op het ogenblik van het sluiten daarvan wordt het risico definitief vastgelegd, alsook de prestaties die de verzekeraar tot dekking daarvan verschuldigd is en waarop de verzekerde aanspraak kan maken. Bestaat het risico in arbeidsongeschiktheid en de dekking daarvan in de toekenning door de verzekeraar van en het recht van de verzekerde op een uitkering, dan zijn de omschrijving van wat als arbeidsongeschiktheid wordt beschouwd en de omvang en de duur van de uitkering onwijzigbaar vastgelegd in de verzekeringsovereenkomst, op het ogenblik waarop die tot stand komt.

De betalingen en de duur van de prestaties waarop de verzekerde aanspraak kan maken en waartoe de verzekeraar na het sluiten van de verzekeringsovereenkomst gehouden is over te gaan tot dekking van het risico dat in de verzekeringsovereenkomst is vastgelegd, vormen de loutere uitvoering van de verzekeringsovereenkomst en zijn geen toekomstige gevolgen daarvan.

De betaling voor de overeengekomen duur van een in de verzekeringsovereenkomst vastgelegde arbeidsongeschiktheidsuitkering tot dekking van het daarin vastgelegde risico arbeidsongeschiktheid, is dan ook geen toekomstig gevolg van de verzekeringsovereenkomst, maar de loutere uitvoering van de al definitief vastgelegde verplichtingen die voor de verzekeraar en de honorering van de al definitief vastgelegde rechten die voor de verzekerde voortvloeien uit het definitief vastgelegde risico arbeidsongeschiktheid. Zolang de arbeidsongeschiktheid van de verzekerde voortduurt zoals die in de verzekeringsovereenkomst werd vastgelegd en zolang de verzekeraar de arbeidsongeschiktheidsuitkering betaalt voor de periode die onwijzigbaar in de verzekeringsovereenkomst werd vastgelegd, is geen sprake van een gevolg, maar enkel van een uitvoering van de overeenkomst.

Evenmin als aan de overeengekomen omvang van de uitkering kan een nieuwe wet aldus afbreuk doen aan de in de verzekeringsovereenkomst definitief vastgestelde duur van de uitkering die vastgelegd is als dekking voor het in dezelfde verzekeringsovereenkomst definitief vastgelegde risico arbeidsongeschiktheid.

- Het arbeidshof stelt vast dat (p. 4, nr. 2, en p. 5, eerste alinea, van het bestreden arrest).
 - de tweede verweerster met de (rechtsvoorganger van de) eiseres in 1986 een collectieve verzekering sloot die aan de werknemers een invaliditeitsrente toekende na 90 dagen ziekte en bepaalde dat deze zou worden betaald tot de leeftijd van 60 jaar voor vrouwen en 65 jaar voor mannen;
 - in de aangepaste overeenkomst voor de toekenning van een invaliditeitsrente die (de rechtsvoorganger van) de eiseres op 12 juli 2002 met de (rechtsvoorganger van) de tweede verweerster sloot, uitdrukkelijk werd overeengekomen dat voor de aangeslotenen die op 1 juli 2002 invalide waren, de vorige overeenkomst van toepassing bleef;
 - de eiseres op 13 november 1996 ziek werd;
 - de eisers de eerste verweerster na het aflopen van de conventionele carenperiode van 90 dagen de invaliditeitsrente uitkeerde tot 14 april 2015, datum waarop de eerste verweerster de leeftijd van 60 jaar bereikte

Het arbeidshof stelt aldus vast dat

- het risico (invaliditeit) en de daaruit voortvloeiende verplichtingen van de eiseres en rechten van de eerste verweerster (rente) werden vastgelegd in een verzekeringsovereenkomst van 1986;

- het risico zich realiseerde door de ziekte van de eerste verweerster die aanving op 13 november;
- de betaling van de invaliditeitsrente waartoe de eiseres overging na afloop van de conventionele carenperiode van 90 dagen tot 14 april 2015 de uitvoering waren van de voornoemde, in de verzekeringsovereenkomst vastgelegde rechten en verplichtingen.

Het arbeidshof stelt voorts vast dat de eerste verweerster van de eiseres in hoofddorde betaling vordert van achterstallige aanvullende invaliditeitsuitkeringen sinds 14 april 2015 (p. 6, nr. 6, tweede alinea, van het bestreden arrest). Het stelt aldus vast dat de eerste verweerster de invaliditeitsrente vordert voor een periode die verder gaat dan het tijdstip van het bereiken van de leeftijd van 60 jaar dat is vastgelegd in de verzekeringsovereenkomst van 1986.

Het arbeidshof

- overweegt dat (p. 11, nr. 20, van het bestreden arrest)
 - het recht van de eerste verweerster op aanvullende uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid op basis van de groepsverzekeringsovereenkomst die in 1986 werd gesloten tussen een rechtsvoorganger van de eiseres en een rechtsvoorganger van de tweede verweerster, een gevolg is van deze groepsverzekeringsovereenkomst dat voortduurt onder de gelding van de Genderwet, d.i. de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen;
 - de eisers dan ook ten onrechte argumenteert dat de toepassing van de Genderwet afbreuk doet aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten;
 - vermits de bepalingen van deze wet van openbare orde zijn, de Genderwet onmiddellijk van toepassing is op de lopende overeenkomsten, zodat het discriminatieverbod waarin die wet voorziet, onmiddellijk van toepassing is op de lopende overeenkomst (p. 11, nr. 21, van het bestreden arrest);
 - de toepasselijke groepsverzekering een door de Genderwet verboden discriminatie vormt op grond van geslacht met betrekking tot de voorwaarden inzake duur en behoud van het recht op prestaties in de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid, aangezien de aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen enkel op grond van het geslacht van de eerste verweerster worden stopgezet op 60-jarige leeftijd, terwijl de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van mannelijke deelnemers aan de

- groepsverzekering slechts stopgezet worden op 65-jarige leeftijd (p. 11, nr. 22, van het bestreden arrest);
- in de mate dat de bepalingen van de groepsverzekeringsovereenkomst aan de eerste verweerster slechts een recht op aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekennen tot de leeftijd van 60 jaar, terwijl zij aan de mannelijke deelnemers aan dezelfde groepsverzekering een recht op aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekennen tot de leeftijd van 65 jaar, nietig zijn met toepassing van artikel 20 van de Genderwet (p. 11 – 12, nr. 23, van het bestreden arrest);
 - oordeelt dat de vordering van de eiseres tot betaling van een aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid (sinds 14 april 2015) als gegrond dient te worden toegewezen (p. 12, nr. 23, van het bestreden arrest);
 - veroordeelt de eiseres tot betaling aan de eerste verweerster van 61.770,60 euro aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid (invaliditeitsrente) te vermeerderen met de interest (p. 15, laatste alinea, van het bestreden arrest).
- Aldus past het arbeidshof een nieuwe wet, de Genderwet, die in werking is getreden op 9 juni 2007, door de eiseres te veroordelen tot betalingen van een arbeidsongeschiktheidsuitkering voor een langere periode dan in de verzekeringsovereenkomst van 1986 definitief vastgelegd, toe op wat slechts de uitvoering is het recht van de eerste verweerster op die arbeidsongeschiktheidsuitkering dat in de verzekeringsovereenkomst van 1986 definitief werd vastgelegd vóór de inwerkingtreding van die wet, hoewel, zoals hierboven uiteengezet, een nieuwe wet enkel van toepassing is op situaties die ontstaan vanaf haar inwerkingtreding en op de toekomstige gevolgen van situaties die onder de werking van de vroegere wet ontstaan zijn die zich onder de nieuwe wet voordoen of voortduren en hoewel hoe dan ook geen afbreuk mag worden gedaan aan reeds definitief vastgestelde rechten. Die beslissing schendt aldus
- de artikelen 1 en 2 van het oud Burgerlijk Wetboek, respectievelijk zoals vernummerd door en vóór zijn vernummering door artikel 2, 1°, van de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing en het algemeen rechtsbeginsel van onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet, volgens welke de onmiddellijke toepassing van een nieuwe wet op de toekomstige gevolgen van de onder de vroegere wet ontstane toestanden die zich voordoen of die voortduren onder vigeur van de nieuwe wet, geen afbreuk kan doen aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten, waartoe de wezens- of kernbestanddelen behoren van een voordien gesloten overeenkomst, die

onherroepelijk worden vastgesteld bij de totstandkoming van de overeenkomst;

- artikel 1134, eerste en tweede lid, van het oud Burgerlijk Wetboek volgens welk overeenkomsten die wettig zijn aangegaan, degenen die deze hebben aangegaan, tot wet strekken en niet herroepen kunnen worden dan met hun wederzijdse toestemming of op de gronden door de wet erkend;
- artikel van 4, eerste lid, van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordening en de artikelen 6, § 1, 4°, 12, § 1, 19 en 20 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, welke laatste bepalingen op grond van het eerstgenoemde artikel 4, eerste lid, maar in werking traden op 9 juni 2007, terwijl de verzekeringsovereenkomst werd gesloten in 1986.

Conclusie

Het arbeidshof verklaart de vordering van de eerste verweerster tot betaling van 61.770,60 euro aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid niet wettig gegrond en veroordeelt de eiseres dan ook niet wettig tot betaling van dat bedrag te vermeerderen met de interest (schending van de artikelen 1, 2 en 1134, eerste en tweede lid, van het oud Burgerlijk Wetboek, van het algemeen rechtsbeginsel van onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet, en van de artikelen 4, eerste lid, van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordening en de 6, § 1, 4°, 12, § 1, 19 en 20 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen).

1.2. Tweede onderdeel

1.2.1.1. a. Krachtens artikel 10, tweede lid, van de Grondwet zijn alle Belgen gelijk voor de wet. Luidens artikel 11 van de gecoördineerde Grondwet moet het aan de Belgen toegekende genot van de rechten en vrijheden zonder discriminatie worden verzekerd.

Het staat in beginsel aan de wetgever om, wanneer hij beslist nieuwe regelgeving in te voeren, te beoordelen of het noodzakelijk of opportuun is die beleidswijziging vergezeld te doen gaan van overgangsmaatregelen. Maar het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie wordt geschonden indien de overgangsregeling of de ontstentenis van een overgangsregeling tot een verschil in behandeling leidt waarvoor geen redelijke verantwoording bestaat.

Het vertrouwensbeginsel is nauw verbonden met het rechtszekerheidsbeginsel, dat de wetgever verbiedt zonder objectieve en redelijke verantwoording afbreuk te doen aan het belang van de rechtsonderhorigen in staat te zijn de rechtsgevolgen van hun handelingen te voorzien.

Het is het ogenblik van het sluiten van een overeenkomst dat in contractuele aangelegenheden moet in aanmerking worden genomen om te bepalen of een rechtsonderhorige rechtmatige verwachtingen heeft kunnen hebben ten aanzien van een bestaande wettelijke regeling.

Wanneer een wettelijke regel van toepassing is op feiten, handelingen of toestanden die definitief voltrokken waren op het ogenblik van de inwerkingtreding en dus bestaande rechtstoestanden in het gedrang brengt, werkt hij retroactief en schendt hij het vertrouwens- en rechtszekerheidsbeginsel.

1.2.1.1. b. Artikel 16 van de Grondwet bepaalt dat niemand van zijn eigendom kan worden ontzet dan ten algemenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling.

Krachtens artikel 1, eerste lid, van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens hebben alle natuurlijke of rechtspersonen recht op het ongestoord genot van hun eigendom en zal niemand

van zijn eigendom worden beroofd behalve in het algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht.

1.2.1.2. Op grond van artikel 26, § 1, eerste lid, 3°, van de Bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof doet het Grondwettelijk Hof bij wijze van prejudiciële beslissing, uitspraak bij wege van arrest op vragen omtrent onder meer de schending door een wet van de artikelen van titel II “De Belgen en hun rechten” van de Grondwet.

Indien een vraag te dien aanzien wordt opgeworpen voor een rechtscollege, dan moet dit college het Grondwettelijk Hof verzoeken op deze vraag uitspraak te doen, aldus artikel 26, § 2, eerste lid van de voornoemde bijzonder wet.

Op grond van het tweede lid van het voornoemde artikel 26, § 2, is het rechtscollege daartoe echter niet gehouden:

- 1° wanneer de zaak niet door het betrokken rechtscollege kan worden behandeld om redenen van onbevoegdheid of niet-ontvankelijkheid, tenzij wanneer die redenen ontleend zijn aan normen die zelf het onderwerp uitmaken van het verzoek tot het stellen van de prejudiciële vraag;
- 2° wanneer het Grondwettelijk Hof reeds uitspraak heeft gedaan op een vraag of een beroep met een identiek onderwerp.

Het derde lid van artikel 26, § 2, van de Bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof bepaalt dat het rechtscollege waarvan de beslissing vatbaar is voor, al naar het geval, hoger beroep, verzet, voorziening in cassatie of beroep tot vernietiging bij de Raad van State, daartoe evenmin gehouden is wanneer de wet een van de in § 1 genoemde artikelen van de Grondwet klaarblijkelijk niet schendt of wanneer het rechtscollege meent dat het antwoord op de prejudiciële vraag niet onontbeerlijk is om uitspraak te doen.

1.2.2.2. In de syntheseconclusie in hoger beroep gedagtekend 2 september 2021 die de eiseres regelmatig neerlegde ter griffie van het hof van beroep, voerde de eiseres aan

*“D. DE TOEPASSING VAN DE WET VAN 2007 OP DE SCHADEGEVALLEN
DIE ZIJN GEDEKT ONDER DE VERZEKERINGSOVEREENKOMST VAN 1986*

ZOU EEN SCHENDING VAN HET VERTROUWENSBEGINSSEL MET ZICH MEEBRENGEN, MINSTENS MOET HIEROMTRENT EEN PREJUDICIËLE VRAAG WORDEN GESTELD AAN HET GRONDWETTELIJK HOF (MIDDEL 7)

a. In hoofdde: De onmiddellijke toepassing van de Wet van 2007 op de Verzekeringsovereenkomst van 1986 doet afbreuk aan de rechtmatige verwachtingen van AG Insurance en zou een schending van het vertrouwensbeginsel met zich meebrengen (Middel 7.1)

5.1.182 Zoals uiteengezet onder middel 4, is [de eiseres] van oordeel dat de Wet van 2007 niet retroactief kan worden toegepast op de rechten van [de eerste verweerster] die definitief werden vastgesteld op het ogenblik van het schadegeval (m.n. het intreden van de economische ongeschiktheid). De doorbetaling van de invaliditeitsrente na de inwerkingtreding van de Wet van 2007 is immers geen toekomstig gevolg van een feit dat zich heeft voorgedaan voor de totstandkoming van de Wet van 2007, maar is daarentegen slechts een gevolgtrekking/ uitvoeringsmodaliteit betreffende een situatie die in het verleden (m.n. voor de totstandkoming van de Wet van 2007) definitief werd vastgesteld.

5.1.183 In ondergeschikte orde, en dus slechts in de mate dat [het arbeidshof] zou oordelen dat de onmiddellijke toepassing van de Wet van 2007 ook tot gevolg zou hebben dat [de eiseres] aan [de eerste verweerster] invaliditeitsrenten zou moeten betalen tot aan de leeftijd van 65 jaar, dan is [de eiseres] van oordeel dat deze onmiddellijke toepassing van de Wet van 2007 afbreuk zou doen aan haar rechtmatige verwachtingen en bijgevolg een schending van het vertrouwensbeginsel zou inhouden.

5.1.184 Het Grondwettelijk Hof erkende dit vertrouwensbeginsel in 2008 formeel en bevestigde dat het op buitensporige wijze afbreuk doet aan het vertrouwensbeginsel effectief een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet veroorzaakt. Het Grondwettelijk Hof bevestigde voorts uitdrukkelijk dat dergelijke schending van het vertrouwensbeginsel tevens het gevolg kan zijn van de onmiddellijke werking van (nieuwe) wetgeving en verwoordde dit als volgt¹:

¹GwH 17 april 2008, nr. 67/2008.

“Indien de wetgever een beleidswijziging noodzakelijk acht, vermag hij te oordelen dat die beleidswijziging met onmiddellijke ingang moet worden doorgevoerd en is hij in beginsel niet ertoe gehouden in een overgangsregeling te voorzien. De artikelen 10 en 11 van de Grondwet zijn slechts geschonden indien de overgangsregeling of de afwezigheid daarvan tot een verschil in behandeling leidt waarvoor geen redelijke verantwoording bestaat of indien aan het vertrouwensbeginsel op buitensporige wijze afbreuk wordt gedaan. Dat laatste is het geval wanneer de rechtmatige verwachtingen van een bepaalde categorie rechtsonderhorigen worden miskend zonder dat een dwingende reden van algemeen belang voorhanden is die het ontbreken van een overgangsregeling kan verantwoorden.”
(overweging B.5.2)

5.1.185 Daar waar oorspronkelijk werd geoordeeld dat enkel de retroactiviteit van nieuwe wetgeving afbreuk kon doen aan het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel, bevestigde het Grondwettelijk Hof met deze rechtspraak dus uitdrukkelijk dat een schending van deze beginselen ook kan voortvloeien uit de onmiddellijke werking van nieuwe wetgeving. Zo zal er volgens VANCOPPERNOLLE sprake zijn van een schending van het vertrouwensbeginsel wanneer²:

- *De onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet de rechtmatige verwachtingen fnuikt;*
- *Van de rechtsonderhorigen die nadeel hebben bij de wetswijziging.*

5.1.186 Dat de onmiddellijke toepassing van een nieuwe wet evenzeer het vertrouwensbeginsel zoals vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet kan schenden, werd recent nog bevestigd door het Grondwettelijk Hof in een arrest van 15 juli 2021 betreffende het gebrek aan overgangsmaatregelen bij nieuwe regels inzake de opname van het aanvullend pensioen³.

In dit arrest bevestigde het Hof een aantal belangrijke principes, met name dat:

² T. VANCOPPERNOLLE, *Intertemporeel recht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 344.

³ GwH 15 juli 2021, nr. 108/2021.

- *“de ingangsdatum van het wettelijk pensioen relevant [is] voor de vaststelling van de pensioenrechten” (overweging B.10.2, eigen onderlijning); en,*
- *“De wetgever [...], wanneer hij een nieuwe pensioenregeling invoert, [moet] onderzoeken of overgangsmaatregelen noodzakelijk zijn, rekening houdend met de impact van de nieuwe regels en met de legitieme verwachtingen van de betrokken rechtsonderhorigen.” (overweging B.10.4)*

5.1.187 Opdat de verwachting dat de oude wet van toepassing zal blijven rechtmatig is, moet de rechtstoestand waarin de rechtsonderhorige zich bevindt bovendien voldoende aanknopingspunten vertonen met de oude wet. VANCOPPERNOLLE verwoordt dit als volgt⁴:

“Een normale en vooruitziende rechtsonderhorige van wie de rechtstoestand geen enkele aanknopng vertoont met de oude wet, kan immers niet verwachten dat die wet op hem van toepassing zou blijven wanneer hij in de toekomst ooit eens met de betrokken materie in aanmerking zou komen. Een dergelijke verwachting zou gelijkstaan aan de verwachting dat de oude wet nooit zal worden gewijzigd. Die verwachting is naïef en niet beschermingswaardig.”

5.1.188 Zoals uiteengezet onder punt 5.1.132 is het niet voor discussie vatbaar dat de rechtstoestand van [de eerste verweerster] haast uitsluitend, minstens voornamelijk, aanknopingspunten heeft met de oude wet. Het enige aanknopingspunt met de “nieuwe” wet bestaat immers uit de doorbetaling van de invaliditeitsrente na de totstandkoming van de Wet van 2007.

5.1.189 Evenmin kan ernstig worden betwist dat [de eiseres] op basis van de “oude” pensioenwetgeving de rechtmatige verwachting mocht hebben dat het toegestaan was om in de Verzekeringsovereenkomst van 1986 in een verschillende eendleeftijd voor mannelijke en vrouwelijke verzekerden te voorzien.

⁴ T. VANCOPPERNOLLE, *Intertemporeel recht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 369.

5.1.190 Ook bij de totstandkoming van de Verzekeringsovereenkomst van 2002 mocht [de eiseres] overigens de rechtmatige verwachting hebben dat mevrouw V.H. aangesloten bleef bij de Verzekeringsovereenkomst van 1986 en dat aan haar dus slechts invaliditeitsrenten verschuldigd zouden zijn tot aan de leeftijd van 60 jaar:

- Zo was het op basis van de ZIV-wetgeving op dat ogenblik immers nog niet mogelijk om aan vrouwelijke verzekerden invaliditeitsrenten uit te betalen tot aan de leeftijd van 65 jaar, vermits de Belgische pensioenwetgeving pas tegen 2009 in een gelijkschakeling van mannen en vrouwen op vlak van wettelijke pensioenleeftijd voorzag; en,
- Vermits het op basis van het huidige artikel 79 Verzekeringwet (toenmalige artikel 24 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst) ook niet mogelijk was om mevrouw V.H. aan te sluiten bij de Verzekeringsovereenkomst van 2002, vermits het verzekerde risico dan reeds verwezenlijkt was.

5.1.191 Het moge duidelijk zijn dat [de eiseres], gelet op het voorgaande, de rechtmatige verwachting mocht hebben dat het aan [de eerste verweerster] slechts invaliditeitsrenten verschuldigd zou zijn tot aan de leeftijd van 60 jaar en dat de rechtstoestand van mevrouw V.H. niet zou worden beïnvloed door de totstandkoming van de Wet van 2007. Dit geldt eens te meer nu [de eiseres] het toepasselijke tarief en de premievoet voor de Verzekeringsovereenkomst van 1986 heeft vastgesteld rekening houdend met het verschil in eindleeftijd voor mannelijke en vrouwelijke verzekerden zoals dit toegestaan was krachtens de bestaande wetgeving op het ogenblik van de totstandkoming van de Verzekeringsovereenkomst van 1986.

5.1.192 Het met terugwerkende kracht opleggen van een eindleeftijd van 65 jaar voor [de eerste verweerster] omwille van de onmiddellijke toepassing van de Wet van 2007 zou daarom op manifeste wijze afbreuk doen aan de rechtmatige verwachtingen van [de eiseres] en het vertrouwensbeginsel schenden.

5.1.193 Er kan immers niet ernstig worden beweerd dat er een dwingende reden van algemeen belang voorhanden is die de miskennis van de rechtmatige verwachtingen van [de eiseres] en het ontbreken van een overgangsregeling kan verantwoorden.

5.1.194 Zo werd voor de gelijkschakeling van de wettelijke pensioenleeftijd tussen mannen en vrouwen in een uitgebreide overgangsregeling voorzien vanaf 1 juli 1997 waarbij de effectieve gelijkschakeling uiteindelijk pas diende te worden gerealiseerd tegen 2009.

5.1.195 Voorts erkenden zowel het Europese Hof van Justitie als het Grondwettelijk Hof met betrekking tot het wegwerken van onderscheiden op basis van geslacht in de sterftetafels voor individuele levensverzekeringen dat de toekenning van een overgangsperiode aangewezen is⁵.

5.1.196 In het licht van voormeld arrest van het Hof van Justitie stelde de Europese commissie richtsnoeren op betreffende de toepassing van richtlijn 2004/113/EG waarin expliciet wordt gesteld dat het onderscheid tussen bestaande en nieuwe contracten moet voldoen aan de eisen van rechtszekerheid. Zo bepaalt punt 10 van deze richtsnoeren het volgende⁶:

“Voor de toepassing van artikel 5, lid 1, is een duidelijk onderscheid tussen bestaande en nieuwe contracten vereist. Het onderscheid moet voldoen aan de eisen van rechtszekerheid, gebaseerd zijn op criteria die niet onnodig afbreuk doen aan bestaande rechten en beantwoorden aan de legitieme verwachtingen van alle partijen. Deze benadering is in overeenstemming met de door de richtlijn nagestreefde doelstelling om een plotse herordening van de markt te voorkomen, door de toepassing van de regel van sekseneutraliteit te beperken tot nieuwe contracten.” (eigen onderlijning).

⁵ HvJ 1 maart 2011, Belgische Verbruikersunie Test-Aankoop VZW/ Yann van Vugt en Charles Basselier, C- 236/09; GwH nr. 116/2011, 30 juni 2011.

⁶ Richtsnoeren betreffende de toepassing van Richtlijn 2004/113/EG van de Raad op verzekeringen in het licht van het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie in de zaak C-236/09 (Test Aankoop), Pb.L. 13 januari 2012, 11/1.

5.1.197 *De wet van 19 december 2012⁷ - die in artikel 3 het artikel 10, §1, tweede lid van de Wet van 2007, zoals vernietigd bij het arrest nr. 116/2011 van 30 juni 2011 van het Grondwettelijk Hof, vervangt en waarvan de parlementaire voorbereiding uitdrukkelijk verwijst naar deze richtsnoeren van de Europese commissie - voorziet dat de mogelijkheid tot onderscheid tussen vrouwen en mannen indien het geslacht een bepalende factor is bij de beoordeling van de risico's niet geldt voor "nieuwe levensverzekeringen (...) afgesloten vanaf 21 december 2012". Bijgevolg is het op vandaag nog steeds toegelaten om gebruik te maken van geslachtsgebonden sterftetafels in individuele levensverzekeringen, voor zover het gaat om overeenkomsten die uiterlijk op 20 december 2012 bestonden.*

5.1.198 *Er is met andere woorden geen enkele dwingende reden van algemeen belang voorhanden die het verplicht om de Wet van 2007 met onmiddellijke (lees: retroactieve) werking van toepassing te verklaring op de bestaande Verzekeringsovereenkomst van 1986 en de lopende schadegevallen die zich hebben voorgedaan voor de totstandkoming van de Wet van 2007.*

5.1.199 *Het tegendeel besluiten en oordelen dat [de eiseres] op basis van de onmiddellijke werking van de Wet van 2007 gehouden zou zijn tot betaling van de invaliditeitsrente aan mevrouw V.H. tot de leeftijd van 65 jaar, zou bijgevolg op ongerechtvaardigde wijze afbreuk doen aan de rechtmatige verwachtingen van AG Insurance en een schending van het vertrouwensbeginsel met zich meebrengen.*

b. In ondergeschikte orde: prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof (Middel 7.2)

5.1.200 *In de mate waarin geoordeeld wordt dat de onmiddellijke werking van de Wet van 2007 toch tot gevolg zou hebben dat [de eiseres] op basis daarvan invaliditeitsrenten verschuldigd is aan [de eerste verweerster] tot aan de leeftijd van 65 jaar en dat dit volgens [het arbeidshof] geen schending van het vertrouwensbeginsel met zich meebrengt, verzoekt [de eiseres] [het arbeidshof] om de vraag voor te leggen aan het Grondwettelijk Hof.*

⁷ *Wet van 19 december 2012 tot wijziging van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen wat het geslacht op het gebied van goederen en diensten en van aanvullende regelingen voor sociale zekerheid betreft, BS 25 januari 2013, 3893.*

5.1.201 De prejudiciële vraag die dient te worden gesteld luidt als volgt:

“Schendt de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen mannen en vrouwen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en het daarin vervatte vertrouwensbeginsel in de interpretatie dat, bij ontstentenis van bepalingen over zijn inwerkingtreding, die derhalve op 9 juni 2007 plaatshad, de onmiddellijke toepassing van deze wet tot gevolg zou hebben dat deze wet eveneens van toepassing is op:

- o een schadegeval dat zich heeft voorgedaan vóór de inwerkingtreding van de Wet van 10 mei 2007;*

- o waarvan de dekking is voorzien in een contract (i.e. collectieve invaliditeitsrente)*
eveneens gesloten vóór de inwerkingtreding van de Wet van 10 mei 2007; en,

- o waarvan louter een aantal gespreide betalingen van de aanvullende invaliditeitsrente ten gevolge van het hogervermelde schadegeval vallen na de inwerkingtreding van de Wet van 10 mei 2007?”*
(p. 59 - 63 van de syntheseconclusie voor de eiseres)

In een regelmatig aan het arbeidshof voorgelegde conclusie

- voerde de eiseres aldus aan dat de Genderwet zo interpreteren
- dat zijn onmiddellijke toepassing, bij ontstentenis van een overgangsregeling, tot gevolg zou hebben dat een verzekeraar die met een werkgever vóór de inwerkingtreding van die wet een verzekeringsovereenkomst heeft gesloten waarin hij zich heeft verbonden aan een vrouwelijke werknemer van de verzekerde werkgever invaliditeitsrenten te betalen tot zij de op dat ogenblik geldende wettelijke pensioenleeftijd van 60 jaar zou bereiken, zou gehouden zijn aan de vrouwelijke werknemer de rente te betalen tot het bereiken van de naderhand bij wet tot boven 60 jaar opgetrokken pensioenleeftijd voor vrouwen
- terwijl
- de rechtstoestand van de betrokken werkneemster in essentie vooral aanknopingspunten heeft met de wettelijke regeling van vóór het optrekken van de pensioenleeftijd,
- de verzekeraar

- het risico heeft ingeschat en bepaald rekening houdend met
- de op dat ogenblik geldende wettelijke pensioenleeftijd van 60 jaar
- en de op dat ogenblik daaruit voortvloeiende wettelijke onmogelijkheid vanaf die leeftijd een wettelijke invaliditeitsrente samen met een rustpensioen te genieten, zodat die wettelijke rente ook niet door een verzekering kon worden aangevuld
- en derhalve ook de verzekeringspremie bepaald heeft op basis van het risico een aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkering slechts te moeten betalen tot de begunstigde de pensioenleeftijd van 60 jaar zou hebben bereikt,
 - zodat hij de rechtmatige verwachting mocht hebben dat het toegestaan was in een verzekeringsovereenkomst gesloten ruim 20 jaar vóór de inwerkingtreding van de Genderwet in een eindleeftijd van 60 jaar te voorzien voor vrouwelijke werknemers, terwijl die voor mannelijke werknemers op 65 jaar was vastgesteld, een en ander conform de op dat ogenblik geldende wettelijke pensioenleeftijd,

afbreuk zou doen aan de rechtmatige verwachtingen van de verzekeraar en een schending zou inhouden van het in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet verankerde vertrouwensbeginsel (dat nauw verbonden is met het rechtszekerheidsbeginsel, dat de wetgever verbiedt zonder objectieve en redelijke verantwoording afbreuk te doen aan het belang van de rechtsonderhorigen in staat te zijn de rechtsgevolgen van hun handelingen te voorzien) aangezien voor de miskening van die verwachtingen geen dwingende reden van algemeen belang voorhanden is die het ontbreken van een overgangsregeling kan verantwoorden, zoals blijkt uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 19 december 2012 die de Genderwet wijzigt en daarbij verwijst naar de *Richtsnoeren betreffende de toepassing van Richtlijn 2004/113/EG van de Raad op verzekeringen in het licht van het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie in de zaak C-236/09 (Test Aankoop)*;
- voerde de eiseres aan dat zij zich in de situatie van de hierboven genoemde verzekeraar bevond als verzekeraar die in 1986, d.i. vóór de inwerkingtreding van de Genderwet, met de tweede verweerster een verzekeringsovereenkomst sloot die voorzag in de betaling aan de eerste verweerster van een invaliditeitsrente tot zij de leeftijd van 60 jaar zou bereiken, terwijl de wettelijke gelijkstelling van de pensioenleeftijd voor mannen en vrouwen maar nadien werd gerealiseerd en uiterlijk tegen 2009, zodat de Genderwet niet wettig onmiddellijk (lees: retroactief) van toepassing mag worden verklaard op de verzekeringsovereenkomst van 1986 en de lopende schadegevallen die zich hebben voorgedaan vóór de totstandkoming van de Genderwet;
- verzocht de eiseres het arbeidshof in ondergeschikte orde, in de mate dat het toch zou oordelen dat de onmiddellijke werking van de Genderwet tot gevolg zou hebben dat zij op basis daarvan invaliditeitsrenten verschuldigd zou zijn

aan de eerste verweerster tot de leeftijd van 65 jaar, de hierboven weergegeven prejudiciële vraag te stellen aan het Grondwettelijk Hof.

Op basis van de in het eerste middel onder 1.1.2 weergegeven vaststellingen en overwegingen die het arbeidshof maakt onder de nummers 14 tot en met 23 op de pagina's 11 tot en met 12 van het bestreden arrest, weergave die de eiseres hier uitdrukkelijk herneemt, oordeelt het arbeidshof dat

- uit de artikelen 19, 12, § 1 en 6, § 1, 4°, van de Genderwet volgt dat een ongelijke behandeling op grond van geslacht in aanvullende regelingen van sociale zekerheid een verboden discriminatie is (p. 9, laatste alinea, van het bestreden arrest);
- het recht van de eerste verweerster op aanvullende uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid op basis van de groepsverzekeringsovereenkomst die in 1986 werd gesloten tussen een rechtsvoorganger van de eiseres en een rechtsvoorganger van de tweede verweerster, een gevolg is van deze groepsverzekering dat voortduurt onder de gelding van de Genderwet (p. 11, nr. 20, eerste alinea, van het bestreden arrest);
- de eiseres dan ook ten onrechte argumenteert dat de toepassing van de Genderwet afbreuk doet aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten (p. 11, nr. 20, tweede alinea, van het bestreden arrest);
- vermits de bepalingen van de Genderwet van openbare orde zijn, de wet onmiddellijk van toepassing is op de lopende overeenkomsten, zodat het discriminatieverbod en het verbod van een onderscheid op grond van het geslacht met betrekking tot de voorwaarden inzake de duur en het behoud van het recht op prestaties in de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid, onmiddellijk van toepassing zijn op de lopende overeenkomst (p. 11, nr. 21, van het bestreden arrest);
- niet ter discussie staat dat de toepasselijke groepsverzekering een discriminatie op grond van geslacht vormt met betrekking tot de voorwaarden inzake duur en behoud van het recht op prestaties in de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid, vermist de aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen enkel op grond van het geslacht van de eerste verweerster stopgezet worden op 60-jarige leeftijd, terwijl de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van mannelijke deelnemers aan de groepsverzekering slechts stopgezet worden op 65-jarige leeftijd (p. 11, nr. 22, van het bestreden arrest);
- dergelijke discriminatie met toepassing van de artikelen 19, 12, § 1 en 6, § 1, 4°, van de Genderwet verboden is (p. 11, nr. 22, tweede alinea, van het bestreden arrest);
- met toepassing van artikel 20 van de Genderwet, dat bepaalt dat de bepalingen die strijdig zijn met de wet en de bedingen die bepalen dat een of meer contracterende partijen die door die wet worden gewaarborgd, nietig zijn (p. 11, nr. 23, van het bestreden arrest), de bepalingen van de litigieuze groepsverzekeringsovereenkomst nietig zijn in de mate dat zij aan de eerste verweerster slechts aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekent tot de leeftijd van 60 jaar, terwijl de mannelijke deelnemers aan dezelfde groepsverzekering een recht op aanvullende

arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ontlenen tot de leeftijd van 65 jaar (p. 12, eerste alinea, van het bestreden arrest);

- de vordering van de eerste verweerster tot betaling van 61.770,60 euro aanvullende uitkering wegens arbeidsongeschiktheid als gegrond dient te worden toegewezen (p. 12, tweede alinea, van het arrest).

1.2.2.3. Uit wat hierboven onder 1.2.2.1 werd uiteengezet, volgt dat de eiseres voor het arbeidshof de schending aanvoerde door een wet (de Genderwet) van artikelen (10, 11) die deel uitmaken van titel II “De Belgen en hun rechten” van de Grondwet en aldus een vraag opwierp waarover het arbeidshof gehouden was het Grondwettelijk Hof te verzoeken daarop een uitspraak te doen.

Uit het bestreden arrest blijkt niet dat de zaak niet door het arbeidshof kon worden behandeld om redenen van onbevoegdheid of niet-ontvankelijkheid. Evenmin blijkt dat het Grondwettelijk Hof reeds uitspraak heeft gedaan op een vraag of een beroep met een identiek onderwerp.

Uit wat hierboven onder 1.2.1.1 werd uiteengezet, blijkt dat het *niet* zo is

- dat de in de aanhef van het middel onder a als geschonden aangewezen bepalingen en algemeen rechtsbeginsel, waarvan de draagwijdte werd toegelicht onder 1.1.1 in het eerste onderdeel, hier uitdrukkelijk hernomen, indien zij in hun samenlezing zo worden geïnterpreteerd dat de eiseres op grond van de Genderwet gehouden is
 - het vóór de inwerkingtreding van die wet in de verzekeringsovereenkomst vastgelegde verzekerde risico van een arbeidsongeschiktheid tot de leeftijd van 60 jaar, te dekken met een uitkering die de wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering aanvult,
 - uit te breiden met het niet in de verzekeringsovereenkomst vastgelegde en dus niet-verzekerde risico van een arbeidsongeschiktheid tot de leeftijd van 65 jaar, te dekken door een uitkering die geen wettelijke uitkering aanvult,
 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en het daaruit voortvloeiende rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel klaarblijkelijk niet schenden,
- dat het antwoord op de prejudiciële vraag voor het arbeidshof niet onontbeerlijk was om uitspraak te doen.

Het arbeidshof

- overweegt dat
 - de eiseres zich ten onrechte beroept op het vertrouwensbeginsel;
 - het “niet inziet” hoe het optreden van de overheid door de invoering van de Genderwet enige rechtmatige verwachting van de eiseres heeft gefnuikt, des te meer nu vastgesteld wordt dat de invoering van de Genderwet, die van

openbare orde is, en als doel heeft de gelijkheid van vrouwen en mannen te bevorderen, minstens discriminatie te vermijden, een hoger doel beoogt dan de loutere vaststelling van contractuele bepalingen;

- beslist dat op de vraag een prejudiciële vraag te stellen aan het Grondwettelijk Hof niet dient te worden ingegaan

(p. 12, nr. 24, van het bestreden arrest).

1.2.3. 1. De eiseres is van mening dat de in de aanhef van het middel onder a als geschonden aangewezen bepalingen en algemeen rechtsbeginsel het uit het grondwettelijk gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel voortvloeiend vertrouwensbeginsel schenden in de mate dat zij in hun samenlezing zo worden geïnterpreteerd dat de Genderwet bij ontstentenis van een overgangsregeling

- in die mate van onmiddellijke toepassing is op een vóór de inwerkingtreding van die wet, op 9 juni 2007, gesloten verzekeringsovereenkomst die het risico waartegen zij dekking biedt, vastlegt met inachtneming van de op het ogenblik van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst geldende wettelijke pensioenleeftijd, die 65 jaar bedraagt voor mannen en 60 jaar voor vrouwen, en die derhalve de dekking, bestaande in een invaliditeitsrente, voor vrouwen bepaalt op basis van een tot de leeftijd van 60 jaar lopend risico,
- inhoudt dat vanaf de inwerkingtreding van de Genderwet die contractueel vastgelegde dekking, met miskennis van het wezenlijk of kernbestanddeel dat het vastgelegde risico vormt, moet worden verleend en dat dus de invaliditeitsrente aan vrouwen moet worden betaald tot 65 jaar, leeftijd die overeenstemt met de na het sluiten van de verzekeringsovereenkomst, in 1986, en na de realisatie van het daarin bedongen risico, op 13 november 1996, wettelijke pensioenleeftijd, op 1 juli 1997 voor vrouwen opgetrokken tot die van mannen, zijnde 65 jaar.

Immers

- verzekeraars die verzekeringsovereenkomsten afsluiten na de inwerkingtreding van de Genderwet kunnen bij het bepalen van het risico, van de uit de dekking daarvan voortvloeiende prestatie en van de voor die dekking verschuldigde premie rekening houden met het verbod van geslachtsgebonden discriminatie waarin die wet voorziet
- terwijl verzekeraars die overeenkomsten sloten vóór de inwerkingtreding van de Genderwet bij het bepalen van het risico en van de uit dekking daarvan voortvloeiende prestatie en premie geen rekening konden houden met het eerst na de totstandkoming van de overeenkomst ingevoerde verbod van geslachtsgeboden discriminatie waarin die wet voorziet, maar het risico, de prestatie en de premie die voortvloeiden uit de dekking daarvan afstemden op de voor mannen en vrouwen verschillende wettelijke pensioenleeftijd die op het ogenblik van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst bestond, zodat voor hen afbreuk wordt gedaan aan het wezenlijk of kernbestanddeel van die overeenkomst.

Voor dat verschil in behandeling tussen beide categorieën en de schending van het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel die uit de boven beschreven interpretatie volgen, bestaat geen redelijk en objectief verantwoord motief, ook niet het feit dat de Genderwet de openbare orde raakt en tot doel heeft de gelijkheid van mannen en vrouwen te bevorderen en minstens discriminatie te vermijden. Bij de vaststelling en de realisering van het risico, het wezenlijke of kernelement van de verzekeringsovereenkomst, was geen bepaling van openbare orde geschonden.

1.2.3.2. Op grond van artikel 29, § 2, van de Bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof is tegen de beslissing van een rechtscollege dat weigert een prejudiciële vraag te stellen, een rechtsmiddel worden aangewend voor zover dat niet afzonderlijk, maar met een ander rechtsmiddel gebeurt.

Gelet op wat de eiseres hierboven onder 1.2.1.2 uiteenzette, schendt het arbeidshof artikel 26, inzonderheid § 1, 3°, en § 2, van de Bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof door te weigeren aan het Grondwettelijk Hof een prejudiciële vraag te stellen zoals door de eiseres opgeworpen.

Gelet op wat de eiseres hierboven onder 1.2.1.1 uiteenzette, schendt het arbeidshof met de aangevochten beslissing en de overwegingen onder de nummers 14 tot en met 23 op de pagina's 11 tot en met 12 van het bestreden arrest, hierboven weergegeven onder 1.2.2.1, bovendien de artikelen 10, meer bepaald tweede lid, en 11 van de Grondwet, het daaruit voortvloeiende vertrouwens- en rechtszekerheidsbeginsel evenals de andere in de aanhef van het middel vermelde wettelijke bepalingen en algemeen rechtsbeginsel door die zo te interpreteren dat zij ertoe leiden dat de aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkering die in de verzekeringsovereenkomst die de eiseres in 1986 met de tweede verweerster sloot, aan de eerste verweerster werd gewaarborgd tot zij de leeftijd van 60 jaar zou hebben bereikt, voort verschuldigd is tot zij de leeftijd van 65 jaar zou bereiken.

Door de in de aanhef van het middel vermelde wettelijke bepalingen en algemeen rechtsbeginsel, andere dan het vertrouwens- en het rechtzekerheidsbeginsel, zo te interpreteren dat zij ertoe leiden dat de aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkering die in de verzekeringsovereenkomst die de eiseres in 1986 met de tweede verweerster sloot, aan de eerste verweerster werd gewaarborgd tot zij de leeftijd van 60 jaar zou hebben bereikt, voort verschuldigd is tot zij de leeftijd van 65 jaar zou bereiken, schendt het arbeidshof bovendien de artikelen 16 van de Grondwet en 1, eerste lid, van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens die het eigendomsrecht vrijwaren, aangezien die interpretatie ertoe leidt dat de eiseres vijf jaar langer verzekeringsdekking moet verlenen voor een niet in de verzekeringsovereenkomst vastgelegd risico waarvoor zij bij de vaststelling van de

premie geen rekening kon houden en waarvoor zij bij ontstentenis van een rechtsgrond daartoe evenmin een bijkomende premie kan eisen.

Conclusie

Het arbeidshof oordeelt niet wettig dat de eiseres zich ten onrechte beroept op het vertrouwensbeginsel en beslist niet wettig dat op de vraag een prejudiciële vraag te stellen aan het Grondwettelijk Hof niet dient te worden ingegaan (schending van *alle* in de aanhef van het middel als geschonden aangewezen wettelijke bepalingen en algemene beginselen).

De eiseres vraagt ondergeschikt dat uw Hof zelf aan het Grondwettelijk Hof de in het beschikkend gedeelte van deze voorziening geformuleerde vraag stelt en zijn uitspraak aanhoudt tot het Grondwettelijk Hof bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak zal hebben gedaan over de vraag.

TOELICHTING

Met betrekking tot het eerste onderdeel

T.a.v. het onderdeel in zijn geheel

1. Krachtens het inmiddels tot artikel 1 vernummerde artikel 2 van het oud Burgerlijk Wetboek beschikt de wet alleen voor het toekomstige en heeft zij geen terugwerkende kracht. Een nieuwe wet is in beginsel niet enkel van toepassing op de toestanden die na haar inwerkingtreden zijn ontstaan, maar ook op de toekomstige gevolgen van de onder de vroegere wet ontstane toestanden, die zich voordoen of die voortduren onder vigeur van de nieuwe wet, voor zover die toepassing geen afbreuk doet aan reeds onherroepelijk vastgestelde rechten. Inzake overeenkomsten blijft de oude wet van toepassing, tenzij de nieuwe wet van openbare orde is of uitdrukkelijk de toepassing ervan voorschrijft op de lopende overeenkomsten (Cass. 22 november 2021, C.21.0046.N; Cass. 4 februari 2021, C.20.0399.F; Cass. 12 februari 1993, *Arr.Cass.* 1993, 179; Cass. 25 november 1991, *Arr.Cass.* 1991-92, 268). Ook de toepassing van een wet van openbare orde kan uiteraard geen afbreuk doen aan *reeds onherroepelijk vastgestelde* rechten: “toestanden die onder vigeur van de vroegere wet definitief zijn geworden, niet onder de nieuwe wet vallen, ook al is deze van openbare orde” (Cass. 9 september 2004, C.030492.F).

De rechten die betrekking hebben op de wezenlijke of kernelementen of -bestanddelen van een contractuele rechtsfiguur, zijn door de overeenkomst onherroepelijk vastgesteld.

Zo oordeelde uw Hof dat artikel 6, § 1, tweede lid, van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, afgekort als Loonbeschermingswet, volgens welk het gedeelte van het loon dat in natura wordt uitbetaald, schriftelijk wordt geschat en ter kennis van de werknemer gebracht bij zijn indienstneming, geen toepassing vindt, wanneer de arbeidsovereenkomst vóór de datum van inwerkingtreding van de wet van 12 april 1965 is aangegaan. Het aanknopingspunt is in dergelijk geval inderdaad het ontstaan van de arbeidsovereenkomst. Anders dan in het vernietigde bestreden arrest werd geoordeeld, kan men niet van de werkgever verwachten dat hij verplicht is het gedeelte van het loon in natura schriftelijk te schatten en ter kennis van de werknemer te brengen vanaf de inwerkingtreding van de wet (Cass. 3 mei 1993, *Arr.Cass.* 1993, 424).

De eiseres verwijst ter zake ook naar wat de rechtsleer hierover schrijft (onderstreping telkens toegevoegd):

“[De regel van non-retroactiviteit] verzet zich, in overeenstemming met artikel 2 B.W. en steeds behoudens andere kennelijke bedoeling van de wetgever, tegen terugwerkende kracht. Hieruit kunnen de volgende consequenties worden getrokken. Een nieuwe wet mag – wil zij niet retroactief zijn – geen rechtsverhoudingen aantasten die vóór haar in werking treden definitief zijn ontstaan (ongeacht of zij ineens dan wel na verloop van een bepaalde tijdsperiode ontstonden). Evenmin kan een nieuwe wet in het verleden definitief uitgedoofde (of nietige) rechtsverhoudingen tot nieuw leven wekken.

Aldus zal de wet, van kracht op het ogenblik waarop een onrechtmatige daad wordt gepleegd of waarop een nalatenschap openvalt, de voorwaarden van aansprakelijkheid en de omvang van de vergoeding respectievelijk de orde van de erfopvolging definitief vastleggen, ook al vindt de berekening van de vergoeding of de liquidatie van de nalatenschap plaats na het in werking treden van een nieuwe, wijzigende wet; dergelijke berekenings- of vereffeningsverrichtingen zijn immers loutere gevolgtrekkingen afgeleid uit de regel dat die van kracht was toen de rechten van aanspraak – respectievelijk erfgerechtigden tot

stand kwamen. Zo ook zal het onder een vroegere wet ingetreden verval van een octrooi wegens niet-gebruik, niet ongedaan worden gemaakt door een latere wet die deze vorm van verval afschaft.”

(W. VAN GERVEN, *Algemeen Deel in Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, Brussel, E-story-Scientia, 1987, 67).

en

“Dans un contrat à prestations continues comme l’assurance collective invalidité, les effets du contrat produits avant la loi d’ordre public invoquée, ne peuvent, à l’évidence, être remis en cause a posteriori. Ceux qui se produisent après que l’ordre public a été changé par la prise de dispositions nouvelles doivent être adaptés à la loi nouvelle. Mais ce n’est que pour autant que ces effets résiduaire ne relèvent pas d’opérations et d’accords de volonté définitivement scellés par le passé ».

C. DEVOET, “L’application de la législation antidiscrimination dans le temps aux contrats d’assurance collective (invalidité par accident) en cours”, noot onder Luik (3ek.), 6 september 2011, *Receuil de jurisprudence Responsabilité Assurances Accidents du travail*, 2011, 297).

evenals

« Het principe dat de nieuwe wet ook wordt toegepast op de na de inwerkingtreding ontstane rechtsgevolgen van voordien voorgevallen feiten, betekent dat de nieuwe norm de rechtsfeiten beheerst die zich afzonderlijk beschouwd voordoen na haar inwerkingtreding, maar die eigenlijk behoren tot een geheel complex van feiten en handelingen, dat reeds voordien een aanvang had genomen en waaronder zich het door de nieuwe norm als zwaartepunt genoemde rechtsfeit bevindt.

De nieuwe norm is bijgevolg van toepassing indien dit zwaartepunt, het zogenaamde aanknopingspunt, zich voordoet na haar inwerkingtreding. De nieuwe norm bepaalt dus zelf het aanknopingspunt waaraan zij haar toepassing verbindt. Indien de wet terzake het stilzwijgen bewaart, gelden de algemene principes van overgangsrecht. Er moet dan worden nagegaan welk rechtsfeit doorgaans wordt beschouwd als het juridisch zwaartepunt van de rechtsverhouding”.

(S. LIERMAN en B. WEYTS, "Het overgangsrecht en de inwerkingtreding van wettelijke regels, in het bijzonder met betrekking tot het verzekeringsrecht", *TPR* 2005, 53

In deze zaak is het juridisch zwaartepunt, het aanknopingspunt, het risico bedongen in de verzekeringsovereenkomst. De wezenlijke of kernelementen van de rechtsfiguur-verzekering waartoe de partijen toetreden via het sluiten van een verzekeringsovereenkomst, beletten dat de rechten en plichten die het wezen uitmaken van die figuur, op dezelfde wijze worden behandeld als de rechten en plichten die de partijen in andere overeenkomsten bedingen. Het in de verzekeringsovereenkomst verankerde risico, is onwijzigbaar. Dat vindt zijn oorsprong niet in de wil van de partijen, maar in de Verzekeringwet, meer bepaald in de artikelen 5, 14°, en 79 van die wet, zoals aangetoond in het eerste onderdeel. De toepassing van een nieuwe wet die het wezenlijke of kernelement van een verzekeringsovereenkomst wijzigt, zou een denaturatie inhouden van het wettelijk concept verzekering.

Uit het voormelde arrest van uw Hof van 3 mei 1993 vloeit voort dat de nieuwe wettelijke bepaling van artikel 6, § 1, tweede lid, van de Loonbeschermingswet niet tot gevolg had dat een werkgever die voordien met een werknemer overeengekomen was een deel van het loon in natura te betalen, verplicht was het gedeelte van het loon in natura schriftelijk te schatten en ter kennis van de werknemer te brengen vanaf de inwerkingtreding van de wet, zoals in het vernietigde arrest werd geoordeeld. Noch veel minder kan de inwerkingtreding van de Genderwet tot gevolg hebben dat een verzekerd risico en de daaraan verbonden dekking die voordien bedongen werden in een verzekeringsovereenkomst, opnieuw zouden moeten worden onderhandeld – want de verzekeraar kan niet eenzijdig de overeenkomst wijzigen - met een vooraf vaststaand resultaat, nl. een uitbreiding van zijn verplichtingen. Dat zou afbreuk doen aan de rechtsfiguur "verzekering" en aan de essentie van de contractuele vrijheid.

Enkel wanneer een nieuwe wet, zij hij dwingend of raakt hij de openbare orde, bijkomstige elementen van een overeenkomst wijzigt, is hij van toepassing op lopende contracten. De contractpartijen kunnen immers hun gedrag per definitie niet afstemmen op dergelijke wetten door ervan af te wijken, maar zouden enkel hun gedrag daaraan kunnen aanpassen door het contract *niet* te sluiten. Wettelijke wijzigingen van de wezenlijke of kernelementen van een overeenkomst zijn dan ook niet van toepassing op lopende contracten. Eenmaal het contract is gesloten,

hebben de contractpartijen immers niet meer de mogelijkheid om zich aan de nieuwe wet aan te passen door van contractsluiting af te zien. Een dwingende nieuwe wet of wet van openbare orde over de wezenlijke of kernelementen van het contract moet dus op dezelfde manier worden toegepast als een suppletieve nieuwe wet. Anders oordelen zou de partijen beroven van hun principiële vrijheid al dan niet een overeenkomst te sluiten, vrijheid die evenzeer de openbare orde raakt.

Om vergelijkbare redenen is een dwingende wetsbepaling niet van toepassing op overeenkomsten die al beëindigd zijn: de rechten bepaald in dergelijke overeenkomsten zijn onherroepelijk vastgesteld (Cass. 6 september 1993, *Arr.Cass.* 1993, 664).

2. Het arrest van uw Hof van 16 september 2013 waarnaar het arbeidshof verwijst en op de leer waarvan het zijn beslissing steunt, moet vanzelfsprekend worden gezien in het licht van de bestreden beslissing en de daartegen aangevoerde middelen (Cass. 16 september 2013, C.12.0032.F).

De beslissing die werd bestreden in de voorziening die tot dat arrest leidde, steunde op andere motieven en het aangevoerde middel stemde niet overeen met het eerste middel dat de eiseres in deze procedure voor uw Hof aanvoert.

3. Uit de vaststellingen van het bestreden arrest blijkt dat de prestatie van de verzekeringsovereenkomst die de eiseres in 1986 met de tweede verweerster sloot, bestond in het verlenen van een arbeidsongeschiktheids- of invaliditeitsuitkering of -rente *in aanvulling* op de wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering van de ziekteverzekering.

Zoals aangetoond in het eerste onderdeel ontzegde de wettelijke ziekteverzekering bij de sluiting, in 1986, van de verzekeringsovereenkomst op basis waarvan het arbeidshof de vordering van de eerste verweerster inwilligt, een vrouw, zoals de eerste verweerster, elke wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering vanaf het ogenblik waarop zij de leeftijd van 60 jaar bereikt, de toenmalige wettelijke pensioenleeftijd voor vrouwen. Volgens de in 1986 geldende wettelijke bepalingen *kon* de eerste verweerster dan ook vanaf het ogenblik waarop zij de pensioenleeftijd bereikte, zijnde vanaf 14 april 2015, geen wettelijke en derhalve ook geen *aanvullende* arbeidsongeschiktheidsuitkering of invaliditeitsrente meer ontvangen.

Het risico dat in de verzekeringsovereenkomst werd bedongen, was dan ook de kans een arbeidsongeschiktheidsuitkering te moeten betalen *boven de wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering van de ziekteverzekering* en dat tot het bereiken van de toenmalige wettelijke pensioenleeftijd voor vrouwen, zijn de 60 jaar. Op het ogenblik van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst bestond het risico niet nog vijf jaar langer, tot 65 jaar, een aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkering te moeten betalen. Dat kon gewoon niet.

4. Op het ogenblik waarop de verzekeringsovereenkomst werd gesloten, in 1986, was er geen wet die verzekeraars verplichtte in aanvullende socialezekerheidsregelingen voor arbeidsongeschiktheid te voorzien in uniforme leeftijdsgrenzen voor vrouwen en mannen. De Antidiscriminatiewet van 10 mei 2007 dagtekt van meer dan twintig jaar na het tijdstip waarop de verzekeringsovereenkomst werd gesloten.

De eerste verweerster, derde begunstigde, was geen partij bij de verzekeringsovereenkomst van 1986. Haar vordering strekt ertoe de nietigheid te horen uitspreken van een beding van die overeenkomst waaraan de partijen niet meer konden verhelpen. De uitbreiding van de verplichtingen van de eiser, de verzekeraar, die zou voortvloeien uit de vernietiging achteraf van het beding op vordering van een derde, zou het contractuele evenwicht tussen de partijen verstoren. Dat zou dan verantwoordend dat de tweede verweerster, de verzekeringnemer, de verzekeraar compenseert voor de niet te voorziene uitbreiding (met vijf jaar arbeidsongeschiktheidsuitkeringen) die zijn verplichtingen dan zou krijgen. De premie zou m.a.w. moeten worden verhoogd. Maar de verzekeringsovereenkomst waarin de premie is bedongen, biedt daartoe geen rechtsgrond.

Een retroactieve toepassing van een nieuwe wet van openbare orde op een situatie in het verleden zoals die waartoe het arbeidshof overgaat, doet aldus afbreuk aan rechten die eerder definitief waren vastgesteld (zie C. DEVOET, “L’application de la législation antidiscrimination dans le temps aux contrats d’assurance collective (invalidité par accident) en cours”, noot onder Luik (3e k.), 6 september 2011, *Receuil de jurisprudence Responsabilité Assurances Accidents du travail* 2011, 302 e.v.; C. DEVOET, “L’ordre public nouveau”, noot onder Cass. (3e k.), 16 september 2013, *T. Verz.* 2014/2, nr. 387, 201-202).

T.a.v. het tweede subonderdeel

Betaling is niets anders dan de nakoming van een verbintenis (W. VAN GERVEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2006, 603). Betaling is de vrijwillige uitvoering in natura van een verbintenis (P. VAN OMMESLAGHE, *Droit des obligations*, III, Bruylant, 2010, p. 1940, nr. 1389).

Met betrekking tot het tweede onderdeel

1. Het rechtszekerheidsbeginsel vereist onder meer voorzienbaarheid en respect voor rechtmatige verwachtingen. Het vertrouwensbeginsel is m.a.w. een deelaspect van het rechtszekerheidsbeginsel, dat zelf een beginsel van behoorlijke wetgeving is (T. VANCOPPERNOLLE, *Intertemporeel recht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, p. 327 - 328).

Het rechtszekerheidsbeginsel houdt de voorzienbaarheid van het recht in. Het is een al decennialange vaststaande rechtspraak van het Grondwettelijk Hof dat het rechtszekerheidsbeginsel impliceert dat de inhoud van het recht voorzienbaar en toegankelijk moet zijn, zodat de rechtzoekende in redelijke mate de gevolgen van een bepaalde handeling kan voorzien op het tijdstip dat die handeling wordt verricht (GwH 5 juli 1990, nr. 25/1990). Volgens het grondbeginsel van de rechtszekerheid kan de wetgever niet zonder objectieve en redelijke verantwoording afbreuk doen aan het belang van de rechtsonderhorigen om in staat te zijn de rechtsgevolgen van hun handelingen te voorzien (GwH 11 februari 1993, nr. 10/1993; GwH 15 juli 1993, nr. 59/1993).

Niet in een overgangsregeling voorzien, doet in bepaalde gevallen – zoals in deze zaak – op buitensporige wijze afbreuk aan de rechtmatige verwachtingen van de burger, zonder dat een dwingende reden van algemeen belang voorhanden is die het ontbreken van een overgangsregeling kan verantwoorden en schendt aldus het vertrouwensbeginsel (o.a. GwH 17 april 2008, nr. 67/2008; GwH 3 december 2008, nr. 172/2008; GwH 16 juli 2009, nr. 121/2009; GwH 17 september 2009, nr. 138/2009; GwH 20 oktober 2009, nr. 158/2009;; GwH 20 oktober 2009, nr. 163/2009; GwH 12 november 2009, nr. 178/2009; GwH 4 februari 2012, nr. 6/2010; GwH 16 juni 2011, nr. 107/2011; GwH 8 mei 2013, nr. 63/2013; GwH 17 oktober 2013, nr. 137/2013; GwH 23 januari 2014, nr. 8/2014; GwH 27 februari 2014, nr. 37/2014; GwH 8 mei 2014, nr. 80/2014; GwH 12 juni 2014, nr. 91/2014; GwH 19 september 2014, nr. 130/2014; GwH 28 januari 2015, nr. 10/2015; GwH 21 mei 2015, nr. 60/2015; GwH 11 juni 2015, nr. 896/2015; GwH 17 september 2015, nr. 98/2015; GwH 22 december 2016, nr. 170/2016; GwH 16 maart 2017,

nr. 39/2017; GwH 12 oktober 2017, nr. 113/2017; GwH 12 oktober 2017, ; GwH 30 november 2017, nr. 113/2017; GwH 26 april 2018 nr. 51/2018).

Vanuit een *ex ante*-perspectief zou de onmiddellijke toepassing van dwingende wet of wet van openbare orde op een of meer kernelementen van lopende overeenkomsten de partijen ertoe kunnen aanzetten helemaal geen overeenkomst te sluiten: hun vertrouwen zou kunnen worden geschonden omdat dan altijd het gevaar zou bestaan dat een essentieel deel van de inhoud van de overeenkomst achteraf zou worden gewijzigd (T. VANCOPPERNOLLE, *Intertemporeel recht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, p. 664, die o.m. een voorbeeld geeft uit de Franse cassatierechtspraak met betrekking tot een wet die raakte aan het bedrag waarvoor iemand zich borg kan stellen en dus betrekking heeft op een kernelement van de overeenkomst: het Franse Hof van Cassatie verklaarde die wet bij gebreke van anders luidende overgangsbepaling niet van toepassing op de borgovereenkomsten die vóór de inwerkingtreding van de wet waren gesloten).

De toepassing van een nieuwe wet op lopende contracten kan weliswaar een geldig beding van een overeenkomst ongeldig maken, maar enkel voor zover het aanknopingspunt zich voordoet na de inwerkingtreding (T. VANCOPPERNOLLE, *Intertemporeel recht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, p. 672). Het verzekerde risico is in deze zaak het aanknopingspunt.

2. De essentie van de overeenkomst tussen de eiseres en de eerste verweerster, meer bepaald het verzekerde risico, was definitief vastgesteld vóór de inwerkingtreding van de Genderwet. De legitieme verwachtingen van de partijen, waaronder de eiseres, vereisen dat de wetgever daarmee rekening houdt.

Als een overeenkomst werd gesloten vóór de bekendmaking van een nieuwe wet, mag de inwerkingtreding daarvan niet op buitensporige wijze afbreuk doen aan de rechtmatige verwachtingen die de partijen hadden op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst mochten hebben, zonder dat een dwingende reden van algemeen belang de ontstentenis van een overgangsregeling ten voordele van de contractpartijen kan verantwoorden (vgl. GwH 8 mei 2013, nr. 63/2013).

In het bijzonder wanneer een leeftijdsgrens wordt ingevoerd (of opgetrokken) die tot dusver niet bestond, vereisen het vertrouwensbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel dat de wetgever bij het invoeren van een nieuwe wet daarmee rekening houdt (vgl. GwH 6 mei 1997, nr. 26/1997).

Het optrekken, in 1997, van de wettelijke pensioenleeftijd van 60 jaar voor vrouwen tot die van 65 jaar voor mannen was in 1986, ogenblik waarop de verzekeringsovereenkomst werd gesloten waarop de vordering van de eerste verweerster steunt, niet voorzienbaar. Dat was evenmin het geval met het discriminatieverbod dat de Genderwet in 2007 oplegde en waarvan een toepassing in de zin zoals het arbeidshof doet in het bestreden arrest, ertoe zou leiden dat het verzekerde risico met vijf jaar zou kunnen worden verlengd zonder dat daartegenover de mogelijkheid van een premie-aanpassing bestond.

Een temporele toepassing van de Genderwet op de wijze waarop het arbeidshof dat doet in het bestreden arrest, schokt het gewettigd vertrouwen van de eiseres. Het behoorde inderdaad tot de rechtmatige verwachtingen van de eiseres dat het risico dat zij in 1986 tegen een bepaalde premie als verzekerd had vastgelegd, niet zou worden verhoogd door een verlenging met vijf jaar zonder de mogelijkheid van een premie-aanpassing. Dergelijke onvoorzienbare verlenging is kennelijk onredelijk.

Door, in de interpretatie van het arbeidshof in het bestreden arrest, het discriminatieverbod van de Genderwet en de daaruit volgende nietigheid van het bedongen risico, zonder overgangsregeling van toepassing te maken op verzekeringsovereenkomsten die wettig waren gesloten vóór de inwerkingtreding van die wet, worden de gewettigde verwachtingen geschaad van de verzekeraars die dergelijke overeenkomsten sloten.

Weliswaar staat het in beginsel aan de wetgever om, wanneer hij beslist nieuwe regelgeving in te voeren, te beoordelen of het noodzakelijk of opportuun is die beleidswijziging vergezeld te doen gaan van overgangsmaatregelen. Maar het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie wordt geschonden indien de overgangsregeling of de ontstentenis daarvan tot een verschil in behandeling leidt waarvoor geen redelijke verantwoording bestaat of indien aan het vertrouwensbeginsel op buitensporige wijze afbreuk wordt gedaan.

Door de ontstentenis van een overgangsregeling wordt op onevenredige wijze afbreuk gedaan aan het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel, zodat voor die afbreuk geen redelijke verantwoording bestaat.

Het moge dan al zo zijn dat de wetgever met een nieuwe norm wil verhelpen aan een situatie die hij, anders dan voorheen, voortaan strijdig acht met het recht, dat betekent niet dat hij bestaande toestanden en verwachtingen in het gedrang mag brengen als daartoe geen noodzaak bestaat, wat slechts uitzonderlijk het geval is.

Men kan bezwaarlijk beweren dat de Genderwet van 2007 zou beantwoorden aan een plots ontstane *extreme* noodzaak afbreuk te doen aan vooraf vastgelegde rechten op een aanvullend pensioen die op het ogenblik van de vastlegging in overeenstemming waren met een *op dat ogenblik door de wetgever zelf*

- gemaakt onderscheid op basis van het geslacht wat betreft het wettelijk pensioen dat wordt aangevuld;
- ingesteld verbod aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toe te kennen na het bereiken van die pensioenleeftijd.

3. Bij de inwerkingtreding van de Genderwet kon een verzekeraar niet meer weigeren de aanvullende pensioenverzekering met de daarin bedongen premie te sluiten op de overweging dat hij de verzekering nooit voor vijf jaar langer zou hebben gesloten aan die premie, die immers steunde op het risico op een arbeidsongeschiktheid tot 60 jaar. Evenmin was er voor de verzekeraar enige wettelijke basis om de premie bij de inwerkingtreding van de Genderwet eenzijdig te veranderen of te heronderhandelen. Dat die wet het risico zou veranderen, zou dan ook niet alleen afbreuk doen aan het vertrouwen dat de verzekeraar legitiem in de handhaving van het verzekerings- en risicoconcept mocht hebben, maar evenzeer, wat de premie betreft, aan zijn eigendomsrecht.

Een onmiddellijke toepassing van het discriminatieverbod van de Genderwet op dat risico, die eveneens leidt tot schending van het eigendomsrecht, is dan ook disproportioneel.

Artikel 26, § 2, eerste lid, van het Grondwettelijk Hof bepaalt dat indien een vraag te dien aanzien wordt opgeworpen voor een rechtscollege, dit college het Grondwettelijk Hof moet verzoeken op deze vraag uitspraak te doen. Weliswaar is het rechtscollege op grond van het 1°, van het tweede lid, daartoe niet gehouden wanneer de zaak niet door het betrokken rechtscollege kan worden behandeld om redenen van onbevoegdheid of niet-ontvankelijkheid, maar de verplichting blijft bestaan wanneer die redenen ontleend zijn aan normen die zelf het onderwerp uitmaken van het verzoek tot het stellen van de prejudiciële vraag.

Tweede middel

MIDDEL

Geschonden wettelijke bepalingen

- artikelen 1147, 1149, 1150, 1151, 1315, zoals van toepassing voor zijn opheffing bij wet van 13 april 2019, 1382 en 1383, van het oud Burgerlijk Wetboek
- artikel 8.4, eerste lid, van het (nieuw) Burgerlijk Wetboek
- artikel 1138, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek,
- het algemeen rechtsbeginsel dat de autonomie van de procespartijen bij het bepalen van de grenzen van hun geschil voorschrijft, ook beschikkingsbeginsel genaamd, dat onder meer is afgeleid uit de artikelen 702, 807 en 1138, 2° van het Gerechtelijk Wetboek,
- artikel 149 van de Grondwet

Aangevochten beslissing

Na wat zij “in hoofdorde” aanvoerde onder nr. 5.1 van haar syntheseconclusie voor het arbeidshof gedagtekend 2 september 2021, formuleerde de eiseres onder de nummers 5.2, 5.3 en 5.4 op de bladzijden 64 tot 72 van die conclusie in ondergeschikte orde drie vorderingen, respectievelijk aangeduid als “in ondergeschikte orde”, “in meer ondergeschikte orde” en “in meest ondergeschikte orde”.

In het bestreden arrest doet het arbeidshof uitspraak over de onder nr. 5.2 geformuleerde tussenvordering die de eiseres tegen de tweede verweerster stelde “in meer ondergeschikte orde” en die ertoe strekte dat in de mate dat de eiseres zou worden veroordeeld tot enige betaling, in welke vorm ook, aan de eerste verweerster, de tweede verweerster zou worden veroordeeld tot betaling aan de eiseres van *“een equivalent bedrag als waartoe [de eiseres] zou worden veroordeeld, en dit hetzij in de vorm van een passende eenmalige premie, hetzij in de vorm van een schadevergoeding, hetzij in welke passende vorm ook, zowel in hoofdsom, interesten en kosten [...] o.b.v. buitencontractuele aansprakelijkheid, minstens o.b.v. het principe van verrijking zonder oorzaak* (p. 74 , tweede onderdeel van het beschikkend gedeelte van de syntheseconclusie voor de eiseres gedagtekend 2 september 2021). Het arbeidshof wijst die vordering van de eiseres als ongegrond af op de volgende motieven:

“3. De vordering van [de eiseres] tegen [de tweede verweerster]

7.-

In de mate dat zij veroordeeld zou worden tot betaling van een achterstallige invaliditeitsrente of enige andere schadevergoeding aan [de eerste verweerster], vorderde [de eiseres] de veroordeling van [de tweede verweerster] tot betaling van een equivalent bedrag als waartoe zij zou worden veroordeeld, hetzij in de vorm van een bijkomende eenmalige premie, hetzij in de vorm van een schadevergoeding, hetzij in welke passende vorm ook, zowel in hoofdsom, intrest en kosten, met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding begroot op 3.000,00 euro rechtsplegingsvergoeding.

Deze vordering is dus klaarblijkelijk gesteund op hetzij de contractuele, hetzij de buitencontractuele aansprakelijkheid van [de tweede verweerster].

28.-

Wat de contractuele aansprakelijkheid van [de tweede verweerster] betreft, dient verwezen te worden naar de bepalingen van de verzekeringsovereenkomst zelf. Terecht merkt [de tweede verweerster] op dat in geval van arbeidsongeschiktheid van een werknemer, zij na de carenperiode van 90 dagen vrijgesteld is van het verder betalen van de premies.

In het bijzonder wat de invaliditeitsrente betreft, bepaalt artikel 4 van de verzekeringsovereenkomst uitdrukkelijk dat 'lopende de betaling van de invaliditeitsrente de vennootschap en de verzekerde vrijgesteld zijn van de premie van de verzekering invaliditeitsrente, pro rata de economische invaliditeitsgraad'.

AG Insurance beroept zich niet op enige clause in de verzekeringsovereenkomst die haar het contractuele recht zou geven de premievrijstelling in te trekken in bepaalde omstandigheden, zoals een ingrijpen van de wetgever. In die omstandigheden dient haar vordering tot bekomen van een contractuele schadevergoeding als ongegrond te worden afgewezen.

29.-

Wat de buitencontractuele aansprakelijkheid betreft, geldt dat degene die schade heeft geleden door de fout van een derde, het bewijs moet leveren van deze fout, van het bestaan en de omvang

van de door hem geleden schade, en het oorzakelijk verband tussen fout en schade.

Naar het oordeel van het arbeidshof levert [de eiseres], op wie ter zake de bewijslast rust, niet het bewijs van enige fout in hoofde van [de tweede verweerster]. Ook haar vordering tot bekomen van een buitencontractuele schadevergoeding dient bijgevolg als ongegrond te worden afgewezen”.

(p. 12, onderaan, - p. 14, eerste alinea, van het bestreden arrest)

Grievens

- Op grond van artikel 1147 van het oud Burgerlijk Wetboek wordt de schuldenaar, indien daartoe grond bestaat, veroordeeld tot het betalen van schadevergoeding, hetzij wegens niet uitvoering van de verbintenis, hetzij wegens vertraging in de uitvoering, wanneer hij niet bewijst dat het niet nakomen het gevolg is van een vreemde oorzaak die hem niet kan worden toegerekend, en hoewel er zijnerzijds geen kwade trouw is.

Krachtens artikel 1149 van het oud Burgerlijk Wetboek bestaat de aan de schuldeiser verschuldigde schadevergoeding, in het algemeen, in het verlies dat hij heeft geleden en in de winst die hij heeft moeten derven, behoudens de hierna gestelde uitzonderingen en beperkingen.

Volgens artikel 1150 van het oud Burgerlijk Wetboek is de schuldenaar slechts gehouden tot vergoeding van de schade die was voorzien of die men heeft kunnen voorzien ten tijde van het aangaan van het contract, wanneer het niet uitvoeren van de verbintenis niet door zijn opzet is veroorzaakt.

Zelfs ingeval het niet uitvoeren van de overeenkomst is veroorzaakt door opzet van de schuldenaar, moet de schadevergoeding, wat betreft het verlies dat de schuldeiser heeft geleden en de winst die hij heeft moeten derven, alleen omvatten hetgeen een onmiddellijk en rechtstreeks gevolg is van het niet uitvoeren van de overeenkomst, aldus artikel 1151 van het oud Burgerlijk Wetboek.

- Op grond van artikel 1382 van het oud Burgerlijk Wetboek verplicht elke daad van de mens waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, degene door wiens schuld de schade is ontstaan, deze te vergoeden.

Artikel 1383 van het oud Burgerlijk Wetboek bepaalt dat ieder aansprakelijk is niet alleen voor de schade welke hij door zijn daad, maar ook voor die welke hij door zijn nalatigheid of door zijn onvoorzichtigheid heeft veroorzaakt.

- Artikel 315 van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing voor zijn opheffing bij wet van 13 april 2019, bepaalt dat hij die de uitvoering van een verbintenis vordert, moet het bestaan daarvan bewijzen.

Met toepassing van artikel 8.4, eerste lid, van het (nieuw) Burgerlijk Wetboek, moet hij die meent een ander in rechte te kunnen aanspreken, de rechtshandelingen of feiten bewijzen die daaraan ten grondslag liggen.

2.1. Eerste onderdeel

2.1.1. Het arbeidshof stelt vast dat

- een rechtsvoorganger van de eiser met een rechtsvoorganger van de tweede verweerster in 1986 een overeenkomst sloot voor het aanbieden van een aantal collectieve verzekeringen, waarvan een aan de werknemers een invaliditeitsrente toekende na 90 dagen ziekte en bepaalde dat deze invaliditeitsrente betaald zou worden tot de leeftijd van 60 jaar voor vrouwen en 65 jaar voor mannen (p. 4, nr. 2, eerste alinea, van het bestreden arrest);
- bij het sluiten, op 12 juli 2002, tussen een rechtsvoorganger van de eiseres en een rechtsvoorganger van de tweede verweerster van een aangepaste overeenkomst voor de toekenning, vanaf 1 juli 2002, van een invaliditeitsrente, waarin het einde van de prestaties zowel voor mannen als vrouwen werd bepaald op 65 jaar, uitdrukkelijk in de bijlage 1 werd overeengekomen dat voor de aangeslotenen die op 1 juli 2002 invalide waren, de vorige overeenkomst van toepassing bleef (p. 4, nr. 2, tweede alinea, van het bestreden arrest);
- de eerste verweerster op 13 november 1996 ziek werd en op 14 april 2010 de leeftijd van 60 jaar bereikte (p. 5, eerste alinea, van het bestreden arrest).

Het arbeidshof stelt aldus vast dat de tweede verweerster contractpartij was bij de verzekeringsovereenkomst van 1986 en bij die van 12 juli 2002 waarbij bedongen werd dat de overeenkomst van toepassing bleef op aangeslotenen die op 1 juli 2002 invalide waren, zoals de eerste verweerster.

2.1.2. Het arbeidshof oordeelt dat het discriminatieverbod ingevoerd door de Genderwet, waarvan de bepalingen van openbare orde zijn, onmiddellijk van toepassing was op de lopende groepsverzekeringsovereenkomst, die een discriminatie op grond van het geslacht inhoudt met betrekking tot de voorwaarden inzake duur en behoud van het recht op prestaties, aangezien de aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen enkel op grond van het geslacht van de eerste verweerster werden stopgezet op 60-jarige leeftijd, terwijl de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van mannelijke deelnemers aan de groepsverzekering slechts stopgezet worden op 65-jarige leeftijd (p. 11, nrs. 21 en 22, van het bestreden arrest).

Het arbeidshof oordeelt verder dat aangezien artikel 20 van de Genderwet bepaalt dat de bepalingen die strijdig zijn met die wet en de bedingen die bepalen dat een of meer contracterende partijen bij voorbaat afzien van de rechten die door die wet worden gewaarborgd, nietig zijn, de bepalingen van de litigieuze

groepsverzekeringsovereenkomst nietig zijn in de mate dat zij aan de eerste verweerster slechts een recht op aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen toekent tot de leeftijd van 60 jaar (p. 11 -12, nr. 20, van het bestreden arrest).

Met die vaststellingen en overwegingen stelt het arbeidshof vast dat de tweede verweerster contractpartij was bij een overeenkomst waarvan bepalingen wegens strijdigheid met de openbare orde nietig worden verklaard. Het arbeidshof stelt aldus vast dat de tweede verweerster zich door deel te nemen aan het sluiten van dergelijke overeenkomst schuldig maakte aan een fout, namelijk schending van de Genderwet bij de toezegging van een aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkering aan haar personeel.

De eiseres voerde in haar syntheseconclusie “in meer ondergeschikte orde” als middel 9.2 aan dat

- de tweede verweerster *“in de toezegging van een bepaald loonvoordeel aan haar personeel de anti-discriminatiewetgeving heeft geschonden”* (p. 66, nr. 5.3.2, van de syntheseconclusie gedagtekend 2 september 2021);
- *“[de tweede verweerster aldus] ten aanzien van [de eiseres] een fout [heeft] begaan die niet zuiver contractueel van aard is, m.n. door bij de toezegging van een bepaald loonvoordeel aan haar personeel de Wet van 2007 te schenden en deze (discriminatoire) toezegging vervolgens te laten verzekeren door [de eiseres] (p. 66, nr. 5.3.3, eerst gedachtestreepje, van het bestreden arrest).*

Gelet op zijn voornoemde vaststellingen en overwegingen de hierboven geciteerde aanvoeringen van de eiseres beslist het arbeidshof niet wettig dat de eiseres, op wie ter zake de bewijslast rust, niet het bewijs van enige fout van de tweede verweerster bewijst (p. 14, eerste alinea, van het bestreden arrest).

Conclusie

Het arbeidshof wijst niet wettig de vordering van de eiseres om van de tweede verweerster een buitencontractuele schadevergoeding te verkrijgen, als ongegrond af (schending van artikelen 1147, 1149, 1150, 1151, 1315, zoals van toepassing voor zijn opheffing bij wet van 13 april 2019, 1382 en 1383 van het oud Burgerlijk Wetboek en van artikel 8.4, eerste lid, van het (nieuw) Burgerlijk Wetboek).

2.2. Tweede onderdeel

Artikel 1138, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat voorziening in cassatie wegens overtreding van de wet openstaat indien werd nagelaten uitspraak te doen over één van de punten van de vordering. Op grond van die bepaling dient de rechter uitspraak te doen over alle vorderingen die regelmatig voor hem worden gesteld.

Krachtens artikel 149 van de Grondwet dient elk vonnis met redenen te worden omkleed.

Buiten de hierboven in het eerste onderdeel aan de orde zijnde vordering die de eiseres onder nummer 5.3 op de bladzijden 66 tot 68 van haar syntheseconclusie gedagtekend 2 september 2021 “in meer ondergeschikte orde” stelde, formuleerde zij nog twee vorderingen, in ondergeschikte orde gesteld voor het geval het arbeidshof van oordeel zou zijn dat, anders dan de eiseres in hoofdorde aanvoerde, toch sprake is van discriminatie:

- de vordering “*Louter in ondergeschikte orde*” geformuleerd onder nummer 5.2 op de bladzijden 64 en 65 van de syntheseconclusie voor de eiseres gedagtekend 2 september 2021, ertoe strekkende de tweede verweerster te horen veroordelen tot betaling aan de eerste verweerster van een schadevergoeding op basis van de arbeidsovereenkomst, aangewezen als middel 8 (p. 64, opschrift van nr. 5.2, nr. 5.2.1 en p. 74 van het bestreden arrest);
- de vordering “*In meest ondergeschikte orde*” geformuleerd onder nummer 5.4 op de bladzijden 69 tot 72 van de syntheseconclusie voor de eiseres gedagtekend 2 september 2021, ertoe strekkende de verzekeringsovereenkomst van 1986 in haar geheel nietig te verklaren met ingang van 14 april 2015, datum waarop de eerste verweerster 60 jaar is geworden (p. 69, opschrift van nr. 5.4, p. 71, nr. 5.4.9 en p. 74 van het bestreden arrest).

Het arbeidshof doet geen uitspraak over de voornoemde twee in (“louter” en “meest”) ondergeschikte orde gestelde vorderingen van de eiseres.

De overweging

“25.-

Alle andere door [de eiseres] opgeworpen middelen worden door het arbeidshof als niet relevant voor de beoordeling van de betwisting tussen partijen opgeworpen.”

(p. 12, nr. 25, van het bestreden arrest)

sluit de beoordeling van het arbeidshof af over punt “1. De vordering van [de eerste verweerster] tegen [de eiseres]” (p. 8) en heeft dus geen betrekking op de

twee voornoemde vorderingen die de eiseres in ondergeschikte orde stelde tegen de tweede verweerster.

Bovendien laat die in algemene termen gestelde overweging uw Hof niet toe zijn wettigheidstoezicht uit te oefenen op de afwijzing van de vorderingen als zij daarvoor toch het motief zou zijn.

Conclusie

In de mate dat het met de in het onderdeel vermelde overweging de in ondergeschikte orde gestelde vorderingen van de eiseres afwijst, schendt het arbeidshof, door na te laten over alle punten van de vordering van eiseres uitspraak te doen en door tevens na te laten te antwoorden op de regelmatig in conclusie aangevoerde verweermiddelen, respectievelijk artikel 1138, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek en het algemeen rechtsbeginsel dat de autonomie van de procespartijen bij het bepalen van de grenzen van hun geschil voorschrijft, ook beschikkingsbeginsel genaamd, en artikel 149 van de Grondwet.

TOELICHTING

Met betrekking tot het eerste onderdeel

Het middel behoeft geen toelichting.

Met betrekking tot het tweede onderdeel

Zie bv. Cass. 12 maart 1998, C.95.0462.N.

OM DEZE REDENEN

Concludeert de eiseres dat het uw Hof behage

in hoofdorde

- de bestreden beslissing te vernietigen,
- de zaak en de partijen te verwijzen naar een ander arbeidshof,
- uitspraak te doen over de kosten als naar recht

in ondergeschikte orde

Zijn beslissing aan te houden tot het Grondwettelijk Hof bij wijze van arrest met toepassing van artikel 26, § 1, 3°, en § 2 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof uitspraak zal hebben gedaan over de volgende vraag

'Schenden

- *de artikelen de artikelen 5, 14°, en 79 van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, de artikelen 12, § 1, en 20 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, artikel 4, eerst lid, van artikel van 4, eerste lid, van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen, artikel 1 van het oud Burgerlijk Wetboek en artikel 108, 1°, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994, zowel in de versie van toepassing vóór als in die van toepassing na de vervanging van dat 1° door artikel 17 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels,*
- *de artikelen 10 en 11 van de gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994 in samenlezing met het vertrouwens- en rechtszekerheidsbeginsel evenals artikel 1 artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens indien ze in hun*

samenlezing zo worden uitgelegd dat bij ontstentenis van een overgangsregeling in de voornoemde wet van 10 mei 2007

- verzekeraars

- die vóór de inwerkingtreding en dus vóór zij de gevolgen daarvan voor de vastlegging van het verzekerde risico konden voorzien, van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen een verzekeringsovereenkomst sloten die het verzekerde risico vastlegt op en de verzekeringspremie bepaalt op basis van de toekenning aan de verzekerde vrouw van een invaliditeitsrente die de wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering aanvult tot zij de bij het sluiten van de verzekeringsovereenkomst geldende pensioenleeftijd voor vrouwen zal hebben bereikt, die tevens de leeftijd is tot waar de op dat ogenblik van kracht zijnde ziekteverzekering een arbeidsongeschiktheidsuitkering toekent, zijnde 60 jaar,

- als gevolg van de inwerkingtreding van die wet van 10 mei 2007 gehouden zijn de verzekerde vrouw een niet tot het verzekerde risico behorende invaliditeitsuitkering te betalen tot zij de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt,

- terwijl verzekeraars die verzekeringsovereenkomsten sluiten vanaf de inwerkingtreding van de voornoemde wet van 10 mei 2007 het verzekerde risico wel kunnen vastleggen en de verzekeringspremie wel kunnen bepalen met inachtneming van de bepalingen van die wet en dus de rechtsgevolgen daarvan wel kunnen voorzien”.

Gent, 2 juli 2025

Voor de eiseres,

Willy van Eeckhoutte,

advocaat bij het Hof van Cassatie.

VOORZIENING IN CASSATIE

Voor: Het **INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN** (afgekort IGVM), federale overheidsinstelling met rechtspersoonlijkheid, met ondernemingsnummer 0873.091.753, met maatschappelijke zetel voorheen te 1070 Brussel, Ernest Blérotstraat 1, thans te 1060 Sint-Gillis, Victor Hortaplein 40,

eiser tot cassatie,

bijgestaan en vertegenwoordigd door Meester Caroline DE BAETS, advocaat bij het Hof van Cassatie, kantoor houdende te 1150 Sint-Pieters-Woluwe, Laurierlaan 1, waar keuze van woonplaats wordt gedaan.

Tegen: 1. De N.V. **AG Insurance**, met ondernemingsnummer 0404.494.849, met maatschappelijke zetel te 1000 Brussel, Emile Jacqmainlaan 53,

2. De N.V. **Seris Security**, met ondernemingsnummer 0404.770.607, met maatschappelijke zetel te 1831 Machelen, Telecomlaan 8,

verweersters in cassatie.

Aan mevrouw de Eerste Voorzitter en de heer Voorzitter van het Hof van Cassatie,

Aan de dames en heren Raadsheren in het Hof van Cassatie,

Hooggeachte Dames en Heren,

Eiser tot cassatie heeft de eer het op tegenspraak tussen partijen gewezen arrest van de derde kamer van het Arbeidshof te Brussel van 4 januari 2022 (met rolnummers 2020/AB/312 en 2020/AB/320) aan Uw beoordeling te onderwerpen.

FEITEN EN PROCEDUREVOORGAANDEN

1.

Het geschil houdt verband met de uitvoering door de eerste verweerster van een tussen haar en tweede verweerster afgesloten groepsverzekeringsovereenkomst.

Krachtens die overeenkomst, die afgesloten werd in 1986, toen de pensioenleeftijd voor de vrouwen nog op 60 jaar was bepaald, ontvingen de werknemers van tweede verweerster, in geval van invaliditeit, na een carenperiode van 90 dagen, een invaliditeitsrente, de mannen tot aan de leeftijd van 65 jaar en de vrouwen tot aan de leeftijd van 60 jaar.

Die groepsverzekeringsovereenkomst werd aangepast in 2002, nadat de pensioenleeftijd voor de vrouwen verhoogd werd naar 65 jaar, wat al de pensioenleeftijd voor de mannen was. In de aangepaste overeenkomst was evenwel bedongen dat de oorspronkelijke overeenkomst van toepassing bleef ten aanzien van de werknemers die reeds arbeidsongeschikt waren op het ogenblik van de aanpassing.

2.

De werkneemster R.V.H. was arbeidsongeschikt geworden in 1996. Eerste verweerster keerde haar na afloop van de carenperiode van 90 dagen een invaliditeitsrente uit, doch zette de betalingen stop in 2015, op het ogenblik dat zij de leeftijd van 60 jaar had bereikt.

De vakorganisatie van de werkneemster stelde tweede verweerster in gebreke om de premies voor de groepsverzekering voor de werkneemster te blijven betalen totdat zij de leeftijd van 65 jaar zou hebben bereikt, onder voorbehoud van schadevergoeding. Dat verzoek werd gesteund op het verbod van discriminatie op basis van geslacht, neergelegd in de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen (de Genderwet). Tweede verweerster betwistte de aangevoerde discriminatie en stelde haar contractuele verplichtingen te zijn nagekomen.

Eiser (het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen) richtte een brief tot eerste verweerster, waarin zij op een mogelijke discriminatie wees. Eerste verweerster ontkende elke discriminatie, zich in essentie beroepend op de niet-toepassing van de Genderwet op situaties die zich vóór de inwerkingtreding ervan hebben voorgedaan.

3.

De werkneemster R.V.H. ging over tot dagvaarding van eerste en tweede verweerster, wat eerste verweerster betreft, teneinde haar te horen veroordelen tot

verdere betaling van de invaliditeitsrente na de leeftijd van 60 jaar en, wat tweede verweerster betreft, voor het geval eerste verweerster niet zou worden veroordeeld, teneinde haar te horen veroordelen tot betaling van een schadevergoeding gelijk aan het bedrag van de niet-uitgekeerde rente na de leeftijd van 60 jaar.

Eiser kwam vrijwillig tussen in het geding. Hij ondersteunde de vordering van de werknemster R.V.H. tegen de verweersters en vroeg deze ontvankelijk en gegrond te verklaren. Daarnaast stelde eiser ook een eigen vordering in tegen de verweersters, strekkende tot het bekomen van een schadevergoeding, begroot op 1 €, voor morele schade wegens aantasting, door de inbreuk op de Genderwet, van het collectief belang dat hij tot doel heeft te beschermen.

Eerste verweerster stelde een tussenvordering in tegen tweede verweerster, voor het geval zij ten aanzien van de werknemster zou worden veroordeeld.

4.

Bij vonnis van 5 maart 2020 besliste de Nederlandstalige arbeidsrechtbank te Brussel als volgt:

- ongegrondheid van de vordering van de werknemster R.V.H. tegen eerste verweerster, omdat, volgens de rechtbank, de rechten van de werknemster onherroepelijk vaststonden in 1996 zodat de Genderwet geen toepassing vindt en omdat er evenmin sprake is van discriminatie nu de mannen en de vrouwen in 1996 geen vergelijkbare categorieën waren op het vlak van pensioenleeftijd;
- ongegrondheid van de vordering van de werknemster R.V.H. tegen tweede verweerster, omdat, volgens de rechtbank, deze laatste zich enkel verbonden had totdat de werknemster de leeftijd van 60 jaar zou hebben bereikt zonder dat die leeftijd in verband stond met de pensioenleeftijd en omdat er evenmin sprake is van discriminatie nu de mannen en de

vrouwen in 1996 geen vergelijkbare categorieën waren op het vlak van pensioenleeftijd;

- de vordering van eerste verweerster tegen tweede verweerster wordt ongegrond verklaard, gelet op het vorenstaande;
- ongegrondheid van de vordering van eiser tegen de beide verweersters, nu er, volgens de rechtbank, geen inbreuk is op de Genderwet omdat deze niet retroactief toepasselijk is;
- veroordeling van de werkneemster R.V.H. tot betaling van de kosten van het geding, de rechtsplegingsvergoedingen ten aanzien van de beide verweersters inbegrepen;
- veroordeling van eiser tot een rechtsplegingsvergoeding ten aanzien van de verweersters, niet begroot.

5.

Op het hoger beroep van de werkneemster R.V.H. en van eiser, besliste het Arbeidshof te Brussel als volgt:

- gegrondheid van de vordering van de werkneemster tegen eerste verweerster en veroordeling van deze laatste tot betaling van 61.770,60 €, meer intresten, ten titel van aanvullende invaliditeitsrente ;
- de vordering van de werkneemster tegen tweede verweerster wordt zonder voorwerp verklaard omdat die vordering ondergeschikt was ingesteld, voor het geval eerste verweerster niet zou worden veroordeeld;
- ongegrondheid van de tussenvordering van eerste verweerster tegen tweede verweerster, zowel in het licht van de contractuele aansprakelijkheid (omdat tweede verweerster contractueel was vrijgesteld van premiebetaling na de carenperiode van 90 dagen), als in het licht van de buitencontractuele aansprakelijkheid (omdat geen fout in hoofde van

verweerster zou zijn bewezen), als in het licht van de verrijking zonder oorzaak (omdat er een contractuele oorzaak voorhanden is);

- ongegrondheid van de vordering van eiser tegen de beide verweersters, bij gebrek aan bewijs van het bestaan en de omvang van de geleden schade;
- veroordeling van eerste verweerster tot de kosten van het geding ten aanzien van de werkneemster R.V.H.;
- veroordeling van eerste verweerster ten aanzien van tweede verweerster tot betaling van een rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg en hoger beroep;
- veroordeling van eiser ten aanzien van elk van beide verweersters tot een rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg van 3.000 € en een rechtsplegingsvergoeding hoger beroep van 3.900 €.

6.

Tegen dat arrest wendt eiser volgende cassatiemiddelen aan.

EERSTE MIDDEL

Geschonden wetsbepalingen

- artikel 149 van de Grondwet
- de artikelen 1101, 1108, 1315, 1382 en 1383 van het Oud Burgerlijk Wetboek
- de artikelen 8.3, eerste lid, en 8.4 van het Burgerlijk Wetboek
- de artikelen 774, 870 en 1138, 2° van het Gerechtelijk Wetboek
- de artikelen 3 en 4.6° van de Wet van 16 december 2002 houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen

- artikel 35, 1° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen (hierna: de Genderwet)
- het beschikkingsbeginsel
- het algemeen rechtsbeginsel inzake het recht van verdediging

Aangevochten beslissing en motieven

Na bij de beoordeling van de (ingewilligde) vordering van de werknemster R.V.H. tegen eerste verweerster te hebben beslist dat de tussen eerste en tweede verweerster gesloten groepsverzekeringsovereenkomst een door de Genderwet verboden discriminatie op basis van geslacht inhoudt (p. 8 t/m 12, i.h.b. p. 11, *sub* 22), oordeelt het bestreden arrest in het kader van de (afgewezen) tussenvordering van eerste verweerster tegen tweede verweerster, m.b.t. de buitencontractuele aansprakelijkheid van deze laatste, dat eerste verweerster “*niet het bewijs van enige fout in hoofde van [tweede verweerster] [levert]*” (p. 14, al. 1).

Daarnaast verklaart het bestreden arrest de vordering van eiser strekkende tot de veroordeling van de beide verweersters tot betaling van 1 € ten titel van schadevergoeding voor (morele) schade ontvankelijk doch ongegrond, die beslissing als volgt motiverend (p. 14-15):

“4. De vordering van het IGVM tegen AG Insurance en Seris Security”

31.-

Het IGVM vordert de veroordeling van Seris Security en AG Insurance tot betaling van 1,00 euro provisioneel schadevergoeding op grond van artikel 1382 van het B.W. wegens schending van de Genderwet.

Wat de buitencontractuele aansprakelijkheid betreft, geldt dat degene die schade heeft geleden door de fout van een derde, het bewijs moet leveren van deze fout, van het bestaan en de omvang van de door hem geleden schade, en het oorzakelijk verband tussen fout en schade.

32.-

Wat de fout betreft lijkt niet, en alleszins niet ernstig ter discussie te staan dat deze bestaat in de loutere schending van de Genderwet. Dergelijke schending ligt onbetwist voor.

Doch wat het bewijs van het bestaan en de omvang van de geleden schade betreft, faalt het IGVM in de haar opgelegde bewijslast. In tegenstelling tot wat het openbaar ministerie in het advies lijkt te suggereren, volgt uit het bewijs van een fout niet dat schade werd geleden.

De vordering van het IGVM dient dan ook als ongegrond te worden afgewezen.”

Grievens

Eerste onderdeel

1.

Krachtens de artikelen 1382 en 1383 van het Oud Burgerlijk Wetboek is degene die door zijn fout schade berokkent aan een derde, verplicht die schade te vergoeden.

Krachtens de artikelen 870 van het Gerechtelijk Wetboek en 8.4 van het Burgerlijk Wetboek (vroeger artikel 1315 van het Oud Burgerlijk Wetboek)

behoort het aan de benadeelde, als eisende partij, om het bewijs van fout en schade in oorzakelijk verband met die fout te bewijzen, waarna het aan de aansprakelijke, als verwerende partij, toekomt het tegenbewijs te leveren.

Bij afwezigheid van betwisting van één of meerdere van voormelde constitutieve elementen van de aansprakelijkheid, hoeft de benadeelde geen bewijs van dat niet-betwiste element te leveren (zie artikel 8.3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek).

2.

De voormelde bewijsregel, evenals het beschikkingsbeginsel verzetten zich ertegen dat de rechter, in dat geval, de vordering van de benadeelde verwerpt bij gebrek aan bewijs van het niet-betwiste element.

Minstens is de rechter verplicht om, vooraleer de vordering van de benadeelde bij gebrek aan bewijs van een constitutief element te verwerpen, de debatten te heropenen om de benadeelde alsnog toe te laten het bewijs ervan te leveren en, meer algemeen, om de partijen toe te laten hun recht van verdediging op dat punt uit te oefenen.

3.

Eiser kwam vrijwillig tussen in de procedure die de werknemster R.V.H. tegen de verweersters heeft ingesteld wegens inbreuk op de Genderwet. Eiser ondersteunde in de eerste plaats de vordering van de werknemster, maar stelde daarnaast ook een eigen vordering in tegen de verweersters strekkende tot schadevergoeding van 1 € voor (morele) schade wegens de aantasting van het collectief belang dat hij tot doel heeft te beschermen (syntheseconclusies in hoger beroep, p. 29, onderaan-p. 30, bovenaan).

Tegen die eigen vordering van eiser voerde eerste verweerster geen specifiek verweer, tenzij in het kader van het verweer tegen de vordering van de werkneemster R.V.H. wat de aan haar verweten inbreuk op de Genderwet betreft (zie de syntheseconclusie van eerste verweerster). Tweede verweerster voerde wel specifiek verweer tegen die eigen vordering van eiser, doch betwistte in dat kader enkel de aan haar verweten fout bestaande in een schending van de Genderwet (zie de syntheseconclusie van tweede verweerster, p. 21, *sub* 2.2). Geen van beide verweersters betwistte dus het bestaan, de omvang en de begroting van de door eiser ingeroepen (morele) schade wegens aantasting van het collectief belang dat hij tot doel heeft te beschermen.

4.

Door niettemin de door eiser ingestelde vordering tot schadevergoeding van 1 € te verwerpen, bij gebrek aan bewijs van het bestaan en de omvang van de geleden schade (p. 15, *sub* 32), miskent het bestreden arrest de bovenvermelde bewijsregels en schendt het derhalve de artikelen 870 van het Gerechtelijk Wetboek, 8.3, eerste lid, en 8.4 van het Burgerlijk Wetboek en, voor zoveel als nodig, 1315 van het Oud Burgerlijk Wetboek.

Tevens schendt het arrest het beschikkingsbeginsel (en artikel 1138, 2° van het Gerechtelijk Wetboek waarin dat beginsel is uitgedrukt) door het schade-element niet bewezen te achten terwijl de verweersters dit niet hadden betwist. Minstens schendt het arrest het algemeen rechtsbeginsel inzake het recht van verdediging (en artikel 774 van het Gerechtelijk Wetboek waarin dat beginsel is uitgedrukt) door eiser niet in de mogelijkheid te stellen om de door hem ingeroepen schade alsnog nader toe te lichten.

Tweede onderdeel

1.

Krachtens artikel 3 van de wet van 16 december 2002 houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen heeft eiser als taak toe te zien op de naleving van de gelijkheid van de vrouwen en mannen, elke vorm van discriminatie op basis van geslacht te bestrijden, en de instrumenten en strategieën die gestoeld zijn op een geïntegreerde aanpak van de genderdimensie uit te werken. Eiser heeft dus de bescherming van een collectief belang tot wettelijke opdracht.

Om die opdracht te kunnen vervullen, verleent artikel 4, 6° van dezelfde wet aan het Instituut de bevoegdheid om in rechte op te treden in de rechtsgeschillen waartoe de toepassing van, onder meer, de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen aanleiding kan geven. Artikel 35, 1° van die laatste wet herhaalt de bevoegdheid van eiser om in rechte op te treden wanneer afbreuk wordt gedaan aan zijn wettelijke opdracht. Eiser is dus bevoegd om in rechte op te komen ter bescherming van het collectief belang dat hij tot doel heeft te beschermen.

2.

Niets belet eiser om in het kader van die bevoegdheid, op grond van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, vergoeding te vragen van de schade die die door een schending van de Genderwet aan die opdracht en dat belang is toegebracht.

Een schending van de Genderwet houdt noodzakelijk aantasting in van het collectief belang ter bescherming waarvan eiser is opgericht. Die aantasting aan het collectief belang dat eiser tot doel heeft te beschermen, die tegelijk dat doel of de morele belangen van eiser raakt, maakt (morele) schade uit waarvoor eiser gerechtigd is vergoeding te vragen en die, bij gebrek aan bewijs van een grotere omvang, op 1 € moet worden begroot.

3.

Hieruit volgt dat eens de aangevoerde inbreuk op de Genderwet is vastgesteld, het bestaan vaststaat van (morele) schade waarvoor eiser gerechtigd is vergoeding te vragen en waarvan de omvang niet nader moet worden aangetoond wanneer ze door eiser begroot wordt op een symbolische euro.

4.

Eiser kwam vrijwillig tussen in het geding ter ondersteuning van de vordering die de werknemster R.V.H. tegen de verweersters heeft ingesteld wegens schending van de Genderwet. Zich op dezelfde schending van de Genderwet steunend, stelde eiser daarnaast ook een eigen vordering in strekkende tot de betaling van 1 € ten titel van schadevergoeding voor (morele) schade, hierbij onder meer aanvoerende: *“De in hoofde van de geïntimeerden vastgestelde inbreuk op de Genderwet is een fout in de zin van artikel 1382 BW zonder dewelke de schade aan het door het Instituut beschermde collectieve belang niet zou hebben plaatsgevonden.”* (syntheseconclusie in hoger beroep, p. 29, onderaan - p. 30, bovenaan).

5.

Hoewel het bestreden arrest bij de beoordeling van de vordering van de werknemster R.V.H. vaststelt dat de tussen eerste en tweede verweester afgesloten groepsverzekeringsovereenkomst de Genderwet schendt en het bestaan van een fout bestaande in de schending van de Genderwet nogmaals bevestigt bij de beoordeling van eisers vordering tot schadevergoeding van 1 €, verwerpt het arrest die vordering bij gebrek aan bewijs van bestaan en omvang van de geleden schade, hieraan toevoegende dat uit het bewijs van een fout niet volgt dat schade werd geleden (arrest p. 15, al. 2).

6.

Het bestreden arrest weigert aldus uit de vastgestelde inbreuk op de Genderwet af te leiden dat het collectief belang ter bescherming waarvan eiser is opgericht, en tegelijk ook eisers doel, zijn aangetast en dat die aantasting schade oplevert waarvoor eiser vergoeding kan vragen. Het arrest miskent hierdoor het wettelijk

schadebegrip, in samenhang genomen met de wettelijke opdracht en bevoegdheid van eiser, en houdt derhalve schending in van de artikelen 1382 en 1383 van het Oud Burgerlijk Wetboek, van de artikelen 3 en 4, 6° van de Wet van 16 december 2002 houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, en van artikel 35, 1° van de Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen.

Minstens is het bestreden arrest niet regelmatig gemotiveerd doordat het de door eiser gevorderde vergoeding van 1 € voor (morele) schade bij gebrek aan bewijs van die schade verwerpt, zonder te motiveren waarom de door eiser in conclusie aangevoerde aantasting van het collectief belang dat hij tot doel heeft te beschermen geen schade oplevert waarvoor hij gerechtigd is vergoeding te vragen. Het arrest antwoordt aldus niet op de syntheseconclusies van eiser, zodat het artikel 149 van de Grondwet schendt.

Derde onderdeel

1.

De groepsverzekering is een overeenkomst die de werkgever met een verzekeraar afsluit voor zijn personeel tot waarborg van bepaalde risico's. Zoals elke overeenkomst, komt zij slechts tot stand door de wilsovereenstemming tussen de contractpartijen (zie de artikelen 1101 en 1108 van het Oud Burgerlijk).

2.

Krachtens de artikelen 1382 en 1383 van het Oud Burgerlijk Wetboek is degene die door zijn fout schade berokkent aan een derde, verplicht die schade te vergoeden. Degene die een wettelijke norm overtreedt, begaat een fout in de zin van de voormelde wetsbepalingen.

74

3.

Hieruit volgt dat wanneer de werkgever en de verzekeraar een groepsverzekeringsovereenkomst afsluiten die een door de Genderwet verboden discriminatie op grond van geslacht inhoudt, zij beiden een buitencontractuele fout begaan.

4.

Als grondslag voor zijn eigen vordering tot schadevergoeding tegen de beide verweersters had eiser als fout de schending van de Genderwet ingeroepen, zoals hij die eerder, bij de ondersteuning van de vordering van de werkneemster R.V.H. had omschreven en aan de beide verweersters had toegerekend. Wat de toerekening aan tweede verweerster betreft, had eiser aangevoerd: “*De [tweede verweerster] heeft op 8 oktober 1986 de rechten en plichten overgenomen van de Verzekeringsovereenkomst van 22 juni 1981, waarin volgens de interpretatie van de [verweersters] voorzien is in een verschillende eindleeftijd voor de mannen en vrouwen. De [tweede verweerster] heeft op 12 juli 2002 een nieuwe Verzekeringsovereenkomst gesloten waarin de eindleeftijd voor mannen en vrouwen werd gelijkgetrokken, doch heeft bedongen dat personen, zoals mevrouw [R.V.H.], die al arbeidsongeschikt waren op 1 juli 2002, uitgesloten werden van de Verzekeringsovereenkomst van 2002 en daardoor dus blijvend gediscrimineerd werden ten opzichte van mannen*” (syntheseconclusie in hoger beroep, p. 28, al. 1). Eiser besloot hieruit: “*Door zo te handelen heeft de [tweede verweerster] zich wel degelijk bezondigd aan een verboden geslachtsdiscriminatie. (...) De [tweede verweerster] heeft de voormelde overeenkomsten gesloten, waarover geen betwisting bestaat, en heeft hierdoor (wanneer de interpretatie van de [verweersters] wordt gevolgd) een discriminatie op basis van het geslacht in het leven geroepen*” (syntheseconclusies p. 28, al. 2).

Ook eerste verweerster benadrukte in haar syntheseconclusie in hoger beroep de rol van de tweede verweerster bij de totstandkoming van de groepsverzekeringsovereenkomsten om de schending van de Genderwet aan de tweede verweerster toe te rekenen. Bij de bespreking van de buitencontractuele aansprakelijkheid van de tweede verweerster stelde eerste verweerster dat tweede verweerster een fout had begaan door *“bij toezegging van een bepaald loonvoordeel aan haar personeel de Wet van 2007 te schenden en deze (discriminatoire) toezegging vervolgens te laten verzekeren door [eerste verweerster]”* (syntheseconclusie van eerste verweerster, p. 66, sub 5.3.3).

5.

Bij de beoordeling van de vordering tot schadevergoeding van eiser tegen de beide verweersters neemt het bestreden arrest aan dat er sprake is van een fout bestaande in de schending van de Genderwet (p. 15, sub 32).

Het arrest doelt op dezelfde fout als deze die werd vastgesteld in het kader van de beoordeling van de vordering van de werkneemster R.V.H. tegen eerste verweerster, waar is vastgesteld dat de tussen eerste en tweede verweerster afgesloten groepsverzekering een discriminatie op grond van geslacht inhoudt omdat hierin de eindleeftijd voor de invaliditeitsrente voor vrouwen op 60 jaar is bepaald terwijl die eindleeftijd voor de mannen op 65 jaar is bepaald (p. 8 t/m 12, i.h.b. p. 11, sub 22).

Bij de beoordeling van de tussenvordering van eerste verweerster tegen tweede verweerster, weigert het arrest evenwel een (buitencontractuele) fout in hoofde van tweede verweerster aan te nemen, op grond van de loutere overweging dat eerste verweerster *“niet het bewijs van enige fout in hoofde van [tweede verweerster] [levert]* (p. 14, al. 1).

6.

Het arrest neemt dus geen fout in hoofde van tweede verweerster aan, hoewel vaststaat dat de groepsverzekeringsovereenkomst werd afgesloten tussen eerste en tweede verweerster en dus het resultaat is van hun beider toestemming en hieruit volgt dat de vastgestelde schending van de Genderwet waarmee de overeenkomst is aangetast aan beide verweersters toerekenbaar is. Het arrest maakt aldus een onmogelijke gevolgtrekking die het wettelijk foutbegrip miskent en schendt hierdoor de artikelen 1382 en 1383 van het Oud Burgerlijk Wetboek, evenals het de artikelen 1101 en 1108 van het Oud Burgerlijk Wetboek schendt.

Minstens is het bestreden arrest niet regelmatig gemotiveerd, bij gebrek aan antwoord op de syntheseconclusies van de eiser en van de eerste verweerster, in de mate het de buitencontractuele fout in hoofde van de tweede verweerster niet bewezen beschouwt, zonder ook maar op enige wijze te motiveren waarom de omstandigheid dat tweede verweerster contractpartij is bij de verzekeringsovereenkomst niet volstaat om haar de schending van de Genderwet waarmee die overeenkomst is aangetast toe te rekenen, zoals door eerste verweerster zowel als door eiser was aangevoerd (schending van artikel 149 van de Grondwet).

TWEEDE MIDDEL

Geschonden wetsbepalingen

- artikel 149 van de Grondwet
- de artikelen 557 t/m 559, 1017, eerste lid, en 1022, in het bijzonder het eerste en tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek
- de artikelen 1 en 2 van het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in

artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat (hierna: het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007).

Aangevochten beslissing en motieven

Zonder nadere motivering verwijst het bestreden arrest eiser in de kosten van het geding ten voordele van eerste en tweede verweerster, aan de zijde van beiden vereffend op 3.000 € rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg en 3.900 € rechtsplegingsvergoeding hoger beroep (arrest, dispositief p. 16).

Het arrest beslist hiertoe na eerst de door eiser ondersteunde vordering van werknemster R.V.H. tegen eerste verweerster strekkende tot betaling van een bedrag van oorspronkelijk 48.386,97 € meer intresten (in eerste aanleg) en later 61.770,60 € meer intresten (in hoger beroep) gegrond te hebben verklaard en het eerste vonnis op dat vlak te hebben hervormd, vervolgens de door eiser ondersteunde (ondergeschikte) vordering van werknemster R.V.H. tegen tweede verweerster strekkende tot betaling van hetzelfde bedrag ongegrond te hebben verklaard en het eerste vonnis op dat vlak te hebben bevestigd, en ten slotte de eigen vordering van eiser tegen beide verweersters strekkende tot betaling van een schadevergoeding van 1 € ongegrond te hebben verklaard en het eerste vonnis op dat vlak te hebben bevestigd.

Grieven

1.

Krachtens artikel 1017, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek verwijst elke eindbeslissing, zelfs ambtshalve, de in het ongelijk gestelde partij in de kosten. Die kosten omvatten de in de artikelen 1018, 6° en 1022 bedoelde rechtsplegingsvergoeding.

Artikel 1022, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek definieert de rechtsplegingsvergoeding als een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij.

In zijn volgende leden bepaalt artikel 1022 de wijze waarop de rechtsplegingsvergoeding wordt begroot. Hieruit blijkt dat het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding waartoe de in het ongelijk gestelde partij veroordeeld wordt ten aanzien van de in het gelijk gestelde partij in de regel bepaald wordt op het basisbedrag.

Voor de bepaling van dit bedrag verwijst artikel 1022, tweede lid, naar de regels vervat in het Koninklijk Besluit van 26 augustus 2007.

2.

Krachtens artikel 1, tweede lid, van het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007 worden de bedragen vastgesteld per gerechtelijke band.

Uit de artikelen 1, eerste lid, 2 en 3 van voormeld Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007 blijkt dat voor het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding een onderscheid wordt gemaakt tussen in geld waardeerbare en niet in geld waardeerbare vorderingen, waarbij voor de eerst vermelde soort vorderingen het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding bepaald wordt in functie van de waarde van de vordering.

Krachtens artikel 2, tweede lid, van het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007 wordt het bedrag van de vordering bepaald overeenkomstig de artikelen 557 tot 559, 561, 562 en 618, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bepaling van de bevoegdheid en de aanleg.

Eerste onderdeel

3.1.

Uit de samenhang van alle voormelde bepalingen, in het bijzonder van de artikelen 1 en 2 van het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007, 557 t/m 559, 1017, eerste lid, en 1022, eerste en tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek volgt dat de veroordeling tot de gerechtskosten veronderstelt dat tussen de partijen een daadwerkelijke rechtsverhouding bestaat, in die zin dat tussen hen een vordering werd ingesteld strekkende tot de veroordeling van de ene partij jegens de andere (zie Cass. 25 januari 2013, C.12.0202.N.).

Dergelijke rechtsverhouding komt niet tot stand bij een louter conservatoire vordering, door een tussenkommende partij ingesteld ter ondersteuning van de vordering van een andere procespartij. Met die vordering mag derhalve geen rekening worden gehouden bij de bepaling van het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding.

3.2.

Het staat vast dat eiser vrijwillig tussenkwam in de procedure die de werkneemster R.V.H. heeft ingesteld tegen de verweersters teneinde hen te horen veroordelen tot betaling van een bedrag van oorspronkelijk 48.386,97 € meer intresten (in eerste aanleg) en later 61.770,60 € meer intresten (in hoger beroep).

Uit de procedurestukken blijkt dat eiser hierbij in de eerste plaats de vordering van de werknemster tegen de verweersters ondersteunde en vroeg dat die vordering gegrond zou worden verklaard. Eiser vroeg hiermee geen veroordeling van de verweersters ten aanzien van hem.

Naast de ondersteuning van de vordering van de werknemster, stelde eiser ook een eigen vordering in tegen de verweersters, strekkende tot de betaling van een schadevergoeding, in eerste aanleg begroot op 1 € provisioneel (zonder verder voorbehoud) en in hoger beroep op 1 € definitief. Die vordering strekte wel tot de veroordeling van de verweersters ten aanzien van eiser.

3.3.

Uit dit alles volgt dat voor de bepaling van de rechtsplegingsvergoeding waartoe eiser als verliezende partij ten aanzien van de verweersters is gehouden, enkel rekening mocht worden gehouden met de eigen vordering van eiser tegen de verweersters strekkende tot de betaling van een schadevergoeding van 1 €.

Overeenkomstig de artikelen 2 en 8 van het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007 bedroeg het (geïndexeerde) basisbedrag van de rechtsplegingsvergoeding voor die vordering (vorderingen tot 250,00 €) 180 € in eerste aanleg en 195 € in hoger beroep.

3.4.

Het bedrag van 180 € is ook het bedrag dat eiser als toepasselijk bedrag in zijn conclusies had opgegeven (voor de eerste aanleg zowel als voor het hoger beroep), hierbij uitdrukkelijk de door de verweersters gevorderde bedragen betwistend met verwijzing naar het feit dat zijn vordering tegen hen slechts strekte tot een schadevergoeding van 1 € (zie syntheseconclusie in hoger beroep, p. 30, *sub III.V*).

3.5.

Door eiser niettemin te veroordelen tot betaling aan elk van de verweersters van een rechtsplegingsvergoeding van 3.000 € voor de eerste aanleg en van 3.900 € voor het hoger beroep, d.i. het basisbedrag geldend voor vorderingen tussen 40.000,01 tot 60.000 € (ten tijde van het eerste vonnis) respectievelijk het basisbedrag geldend voor vorderingen tussen 60.000,01 en 100.000 € (ten tijde van het hoger beroep), schendt het bestreden arrest alle in het middel aangevoerde wetsbepalingen, met uitzondering van artikel 149 van de Grondwet.

In zoverre het bestreden arrest niet motiveert waarom het de rechtsplegingsvergoeding bepaalt op de voormelde bedragen van 3.000 € en 3.900 €, terwijl eiser die bedragen uitdrukkelijk had betwist en had aangevoerd dat het bedrag van 180 € gold nu hij slechts een schadevergoeding van 1 € vorderde, is het arrest evenmin regelmatig gemotiveerd, bij gebrek aan antwoord op de syntheseconclusies van eiser. Het arrest schendt derhalve ook artikel 149 van de Grondwet.

Tweede onderdeel (ondergeschikt)

4.1.

Uit de bovenvermelde artikelen 1017, eerste lid, en 1022, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek blijkt dat de rechtsplegingsvergoeding in de regel wordt opgelegd aan de in het ongelijk gestelde partij ten voordele van de in het gelijk gestelde partij.

Hieruit volgt dat wanneer een partij meerdere vorderingen instelt tegen een andere partij en zij niet voor alle vorderingen in het ongelijk wordt gesteld, het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding slechts kan bepaald worden rekening houdende met de vordering waaromtrent zij in het ongelijk werd gesteld.

4.2.

Het staat vast dat eiser in de eerste plaats in het geding is tussengekomen om de vordering van de werknemster R.V.H. tegen de verweersters strekkende tot de betaling van een bedrag van oorspronkelijk 48.386,97 € meer intresten (in eerste aanleg) en later 61.770,60 € meer intresten (in hoger beroep) te ondersteunen.

Het bestreden arrest verklaart de vordering van de werknemster tegen eerste verweester gegrond, doch die tegen tweede verweester ongegrond. De werknemster R.V.H. werd dus slechts in het ongelijk gesteld ten aanzien van de tweede verweester, maar niet ten aanzien van de eerste verweester.

Indien de tussenkomst van eiser om de vordering van de werknemster te ondersteunen beschouwd zou moeten worden als een vordering die een daadwerkelijke rechtsverhouding heeft doen ontstaan tussen eiser en de verweersters, *quod non* (zie eerste onderdeel), dan werd eiser wat die vordering betreft eveneens slechts in het ongelijk gesteld ten aanzien van de tweede verweester, maar niet ten aanzien van de eerste verweester.

4.3.

Hieruit volgt dat voor het bepalen van de rechtsplegingsvergoeding die eiser ten aanzien van eerste verweester is verschuldigd hoe dan ook enkel rekening mocht worden gehouden met de waarde van zijn vordering strekkende tot een schadevergoeding van 1 €, nu hij enkel omtrent die vordering in het ongelijk werd gesteld ten aanzien van eerste verweester.

4.5.

Door eiser niettemin ten aanzien van eerste verweerster te veroordelen tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding van 3.000 € voor de eerste aanleg en van 3.900 € voor het hoger beroep, d.i. het basisbedrag geldend voor vorderingen tussen 40.000,01 tot 60.000 € (ten tijde van het eerste vonnis) respectievelijk het basisbedrag geldend voor vorderingen tussen 60.000,01 en 100.000 € (ten tijde van het hoger beroep), schendt het bestreden arrest de artikelen 1017, eerste lid, 1022, eerste en tweede lid, en de artikelen 1 en 2 van het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007.

OM DEZE REDENEN,

Besluit ondergetekende advocaat bij het Hof van Cassatie, voor eiser, dat het U behage, hooggeachte Dames en Heren, het bestreden arrest te vernietigen, te bevelen dat van de vernietiging melding gemaakt wordt in de kant van het arrest, de zaak en partijen naar een ander arbeidshof te verwijzen, en over de kosten uitspraak te doen als naar recht.

Brussel, 2 juni 2022

Caroline De Baets